הלכה · משנה תורה · מפרשים · כסף משנה · ספר הפלאה

כסף משנה על משנה תורה, הלכות ערכים וחרמין

רבנו יוסף קארו [מרן הבית יוסף]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

כסף משנה על משנה תורה, הלכות ערכים וחרמין

רבנו יוסף קארו [מרן הבית יוסף]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/כסף-משנה-על-משנה-תורה-הלכות-ערכים-וחרמין/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 6
הלכה א 6
הלכה ב 6
הלכה ג 6
הלכה ד 7
הלכה ה 7
הלכה ו 7
הלכה ז 8
הלכה ח 8
הלכה ט 8
הלכה י 8
הלכה יא 8
הלכה יג 9
הלכה יד 9
הלכה טו 9
הלכה טז 9
הלכה יז 9
הלכה יח 9
הלכה יט 9
הלכה כ 9
הלכה כא 9
הלכה כג 10
פרק ב 10
הלכה א 10
הלכה ב 10
הלכה ג 11
הלכה ד 11
הלכה ה 11
הלכה ו 11
הלכה ז 11
הלכה ח 12
הלכה ט 12
הלכה י 12
הלכה יא 12
הלכה יב 13
פרק ג 13
הלכה א 13
הלכה ב 13
הלכה ה 13
הלכה ו 13
הלכה ז 14
הלכה ח 14
הלכה יא 15
הלכה יב 15
הלכה יג 15
הלכה יד 15
הלכה טו 15
הלכה יז 15
הלכה יח 15
הלכה יט 16
הלכה כ 16
פרק ד 16
הלכה א 16
הלכה ב 16
הלכה ג 16
הלכה ד 17
הלכה ה 17
הלכה ו 17
הלכה ט 17
הלכה י 18
הלכה יב 18
הלכה יד 18

הלכה טו 19
הלכה טז 19
הלכה יז 19
הלכה יט 20
הלכה כ 20
הלכה כא 21
הלכה כב 21
הלכה כג 21
הלכה כד 21
הלכה כה 21
הלכה כו 22
הלכה כז 22
הלכה כח 22
פרק ה 22
הלכה א 22
הלכה ב 23
הלכה ג 23
הלכה ה 23
הלכה ו 23
הלכה ז 23
הלכה ט 23
הלכה י 24
הלכה יא 24
הלכה יב 24
הלכה יד 25
הלכה טו 25
הלכה יח 25
הלכה יט 26
פרק ו 26
הלכה א 26
הלכה ב 27
הלכה ג 27
הלכה ד 27
הלכה ה 27
הלכה ו 27
הלכה ז 27
הלכה ח 28
הלכה ט 28
הלכה י 28
הלכה יא 28
הלכה יג 28
הלכה טו 28
הלכה טז 28
הלכה יז 29
הלכה יט 29
הלכה כ 29
הלכה כא 29
הלכה כב 30
הלכה כד 30
הלכה כה 30
הלכה כח 30
הלכה ל 32
הלכה לג 32
הלכה לד 32
פרק ז 32
הלכה א 32
הלכה ב 33
הלכה ג 33
הלכה ד 33
הלכה ו 33
הלכה ז 33
הלכה ח 34
הלכה י 34
הלכה יא 34

הלכה יג 35
הלכה יד 35
הלכה טו 36
הלכה טז 37
הלכה יז 38
הלכה יט 39
הלכה כ 40
פרק ח 40
הלכה א 40
הלכה ב 40
הלכה ג 40
הלכה ד 40
הלכה ה 41
הלכה ו 42
הלכה ז 42
הלכה ח 42
הלכה יא 43
הלכה יב 43
הלכה יג 43

פרק א

הלכה א

הערכים הם נדר מכלל נדרי הקדש וכו'. כתב כן ליתן טעם למה כתב הלכות אלו בספר הפלאה.

ומ"ש לפיכך חייבים עליהם:

הלכה ב

מצות עשה לדון בדיני ערכין: ואחד האומר ערכי עלי או האומר ערך זה עלי או ערך פלוני עלי וכו'. מבואר בפ"א (דף ד':) ופ"ה דערכין (דף כ'):

הלכה ג

וכמה הוא הערך אם היה הנערך בן שלשים יום או פחות וכו'. משנה בריש ערכין פחות מבן חדש נידר אבל לא נערך ובגמ' ת"ר המעריך פחות מבן חדש ר"מ אומר נותן דמיו וחכמים אומרים לא אמר כלום במאי קא מיפלגי ר"מ סבר אין אדם מוציא דבריו לבטלה יודע שאין ערכין לפחות מבן חדש וגמר ואמר לשם דמים ורבנן סברי אדם מוציא דבריו לבטלה כמאן אזלא הא דאמר רב גידל אמר רב האומר ערך כלי עלי נותן דמים כר"מ וידוע דהלכה כחכמים:

היה מבן אחד ושלשים יום עד בן חמש שנים גמורות וכו'. לשון התורה ואם מבן חדש ועד בן חמש שנים והיה ערכך הזכר עשרים שקלים ולנקבה עשרת שקלים ובספ"ד דערכין (דף י"ח) תנן ר"א אומר עד שיהיו יתרות על השנים חדש ויום אחד ופירש"י ר"א אומר לעולם שנת חמש ושנת עשרים ושנת ששים כלמטה עד שתשלם כל השנה וחדש ויום אחד משנה האחרת. ובגמ' תניא ר"א אומר נאמר כאן למעלה ונאמר להלן ופדויו מבן חדש ומעלה תפדה מה להלן מבן חדש ויום אחד אף כאן מבן חדש ויום אחד ואימא כי התם מה התם חד יומא אף כאן חד יומא א"כ ג"ש מאי אהני, ופירש"י ג"ש מאי אהני לי בלא ג"ש ידענא דחד יומא בעינן דהא ומעלה כתיב. וכתבו התוספות ופדויו מבן חדש ומעלה חפשנו אחר מקרא זה ולא מצאנוהו כי אם ופדויו מבן חדש תפדה ושמא דריש הכי מדכתב ופדויו מבן חדש דמשמע מבן חדש ומעלה מדלא כתיב בן חדש עכ"ל. משמע דהוו גרסי ופדויו מבן חדש ומעלה כמו בספרים דידן ומש"ה הוה קשיא להו אבל רש"י נראה דלא הוה גריס ופדויו שכתב וז"ל ונאמר להלן גבי לויים חדש ומעלה מה להלן חדש ויום אחד כדכתיב מבן חדש ומעלה דכבר נכנס בחדש האחר אף כאן בחדש ויום אחד עכ"ל. וטעמו מדכתיב בפרשת במדבר גבי לויים מבן חדש ומעלה תפקדם ולרבנן דפליגי ארבי אליעזר אע"ג דלא דרשי ג"ש מ"מ גילוי מילתא היא

מדאשכחן בחד דוכתא מבן חדש ומעלה לכל היכא דכתיב מבן חדש דהוי בן חדש ויום אחד. א"נ מדכתיב בערכין בפרשת אם בחקותי ואם מבן חדש דמשמע שיהיה בן חדש שלם שיהא בן חדש ויום אחד:

משנכנס בשנת שש יום אחד וכו'. בפרשת אם בחקותי ואם מבן חמש שנים ועד בן עשרים שנה והיה ערכך הזכר עשרים שקלים ולנקבה עשרת שקלים וכבר נתבאר בסמוך שכשנאמר חדש שיהא שלם דהיינו שיהא יתר על החדש יום אחד והוא הדין לשנים:

משיכנס בשנת אחת ועשרים וכו'. מבואר בכתוב וע"פ מה שכתבתי בסמוך:

הלכה ד

כל השנים האלו מעת לעת וכו'. בספ"ד דערכין (דף י"ח:) אמרינן דשנה האמורה בערכין מעת לעת ולא שנה למנין עולם והוה משמע לי דלא אתא למעוטי אלא דלא אזלינן בתר שנות עולם אבל בין נולד שחרית לנולד בין הערבים לא מפלגינן אלא שרש"י כתב מעת לעת אותו יום ואותה שעה לשנה הבאה ולא אזלינן בתר מנין עולם דכי מטי תשרי נחשוב ליה שתא עכ"ל. ואע"פ שמסוף לשונו משמע כדפרישית מ"ש ואותה שעה קשה בעיני והתוס' כתבו בפ"ח דערכין דף ל"א ד"ה שנת ממכרו נפקא במסכת נדה פירש ה"ר אלחנן דדוקא בבתי ערי חומה בעינן מעת לעת אבל אינך דהתם דמצי למימר דאזלינן בתר שנים שלהם ולא בתר שנות עולם בכולהו לא בעינן מעת לעת דבבתי ערי חומה דוקא הוא דגלי קרא אבל דאינך לא. והתוס' כתבו כאן ה"ה בכלהו בעינן מעת לעת דילפינן שנה מבתי ערי חומה כדאמרינן בגמ' לקרא גבי מילתא אחריתי עכ"ל:

וכל השקלים בשקל הקדש. משנה בפ' יש בכור (בכורות דף מ"ט:) חמש סלעים של בן שלשים של עבד נ' של אונס ומפתה ק' של מוציא שם רע כולם בשקל הקדש במנה צורי.

ומ"ש והוא משקל ש"כ שעורה מכסף טהור וכו'. כמו שביארנו בהלכות שקלים פ' [ראשון]:

הלכה ה

טומטום ואנדרוגינוס אין להם ערך וכו'. משנה בריש ערכין:

הלכה ו

העכו"ם נערך אבל אינו מעריך. משנה שם (דף ה':) עכו"ם ר"מ אומר נערך אבל לא מעריך ר' יהודה אומר מעריך אבל לא נערך ובגמ' ת"ר בני ישראל מעריכין ואין העכו"ם מעריכין יכול לא יהיו נערכין תלמוד לומר איש דברי ר"מ אמר ר"מ וכי מאחר שמקרא אחד מרבה ומקרא אחד ממעט מפני מה אני אומר נערך ולא מעריך מפני שריבה הכתוב בנערכים יותר מבמעריכים שהרי חרש שוטה וקטן נערך אבל לא מעריך ר"י אומר בני

ישראל נערכים ואין העכו"ם נערכים יכול לא יהו מעריכים תלמוד לומר איש אמר ר"י וכי מאחר שמקרא אחד מרבה ומקרא אחד ממעט מפני מה אני אומר עכו"ם מעריך ולא נערך מפני שריבה הכתוב במעריכים יותר מבנערכים שהרי טומטום ואנדרוגינוס מעריכים אבל לא נערכים אמר רבא הלכתיה דרבי מאיר מסתברא טעמיה לא מסתברא. הלכתיה [דרבי מאיר] מסתברא דכתיב לא לכם ולנו לבנות את בית אלהינו טעמיה לא מסתברא דקא מייתי ליה מחרש שוטה וקטן שאני חרש שוטה וקטן דלאו בני דעה נינהו טעמיה דרבי יהודה מסתברא דקא מייתי לה מטומטום ואנדרוגינוס דאע"ג דבני דעה מעטינהו רחמנא הלכתיה לא מסתברא דכתיב לא לכם ולנו לבנות את בית אלהינו ופסק רבינו כר"מ משום דאמר רבא דמסתברא הלכתיה:

וכתב הראב"ד א"א פוסק כרבי מאיר ור"י חולק ואמר מעריך אבל לא נערך וכו' ורבינו סובר דכיון דאתמר עלה מסתבר טעמיה עדיף מכללא דר"מ ור"י הלכה כר"י שהוא כלל כולל בעלמא ואין למדין מן הכללות:

וכן המעריך את החרש ואת השוטה חייב וכו'. משנה שם:

הלכה ז

העבד נערך ועורך וכו'. גם זה שם במשנה:

הלכה ח

אחד המעריך את היפה הבריא וכו'. משנה ריש פרק ג' דערכין (דף י"ג).

ומ"ש אפי' היה הנערך מוכה שחין, בריש ערכין:

הלכה ט

הדמים אינם כערכים וכו'. ברפ"ג דערכין (דף י"ג) יש בערכין להקל ולהחמיר כיצד אחד שהעריך את הנאה שבישראל ואת הכעור שבישראל נותן חמשים סלע ואם אמר הרי דמיו עלי נותן את שוויו.

ומ"ש אפי' היה אותו פלוני קטן בן יומו הכי משמע מדתנן בריש ערכין (דף ה') פחות מבן חדש נידר אבל לא נערך.

ומ"ש או טומטום ואנדרוגינוס. שם.

ומ"ש או עכו"ם. שם במשנה גבי נכרי זה וזה מודים שנודרים ונידרים:

הלכה י

והערכים כולם והדמים כולם לבדק הבית. (שלהי שום היתומים (דף כ"ד)):

הלכה יא

עכו"ם שאמר דמי עלי. שם (דף ה'):

הלכה יג
הגוסס אין לו ערך ולא דמים וכו'. משנה פרקא קמא דערכין (דף ו') הגוסס והיוצא ליהרג לא נידר ולא נערך ובגמ' בשלמא גוסס לא נידר דלא בר דמים הוא וכו' עד ולא כל האדם:
וכן מי שנגמר וכו' ועל זה נאמר וכו':

הלכה יד
זה היוצא ליהרג שהעריך אחרים וכו'. שם במשנה גבי גוסס ויוצא ליהרג רבי יוסי אומר נודר ומעריך ומקדיש ואם הזיק חייב בתשלומין ובגמרא בנודר ומעריך ומקדיש כולי עלמא לא פליגי כי פליגי באם הזיק (חייב לשלם) ודייק רבינו לכתוב שנגמר דינו בבית דין של ישראל משום דאילו בבית דין של עכו"ם אפילו נגמר דינו לא חשיב מת כדאמרינן בפרק כל הגט:

הלכה טו
כהנים ולוים מעריכים ונערכים. משנה בריש ערכין:
וקטן שהגיע לעונת הנדרים וכו'. נזיר פרק תשיעי (דף ס"ב:):

הלכה טז
הערכים הקצובים לפי השנים וכו'. משנה רפ"ד דערכין (דף י"ח:) השנים בנידר כיצד ילד שהעריך את הזקן נותן ערך זקן וזקן שהעריך את הילד נותן ערך ילד:

הלכה יז
וצריך המעריך שיהא פיו ולבו שוים וכו': **ונשאלים על הערכים ועל הדמים וכו'**:

הלכה יח
האומר ערך אלו עלי וכו'. בפ"ק (דף ד':) אין לי אלא אחד שהעריך אחד אחד שהעריך מאה מנין תלמוד לומר נפשות:

הלכה יט
האומר ערכי עלי וחזר ואמר ערכי עלי וכו' אמר שני ערכי עלי וכו'. בריש פרק ב' דערכין (דף ז':):

הלכה כ
אמר הרי עלי ערך ולא פירש ערך מי וכו'. בריש ערכין (דף ד'):

הלכה כא
האומר ערכי עלי וכו'. משנה פרק רביעי דערכין (דף כ') האומר ערכי עלי ומת יתנו היורשים דמי עלי ומת לא יתנו היורשים שאין דמים למתים ובגמרא אמר ערכי עלי ומת

יתנו היורשים שמע מינה מלוה על פה גובה מן היורשים שאני הכא דמלוה הכתובה בתורה היא שמע מינה מלוה הכתובה בתורה ככתובה בשטר דמיא הכא במאי עסקינן כשעמד בדין דכוותה גבי דמי עלי שעמד בדין אמאי לא יתנו היורשים דמי עלי מחוסר אומדנא ערכי עלי לא מיחסר ולא כלום:

כתב הראב"ד א"א עמידה בדין שהוזכרה בגמרא וכו'. וי"ל לדעת רבינו דאף על גב דהכא לא אוקימנא משעמד בדין אלא כי היכי דלא נשמע מינה דמלוה על פה גובה מן היורשים מכל מקום כיון דחזינן דבמתניתין דלקמן מוקי גמרא בשעמד בדין כמו שאכתוב בסמוך משמע דבלאו הכי קים ליה לגמרא דאם לא עמד בדין פטורים וע"כ היינו מדכתיב והעמידו לפני הכהן והעריך אותו הכהן:

הלכה כג

ומה בין ערכין לדמים וכו'. פשוט הוא.

ומ"ש וכן האומר ערך פלוני עלי ומת וכו'. משנה בפרק רביעי דערכין האומר ערכו של פלוני עלי מת הנודר והנידר יתנו היורשים דמיו של פלוני עלי מת הנודר יתנו היורשים מת הנידר לא יתנו היורשים שאין דמים למתים ובגמרא מת הנודר וכו' מאי ניהו שעמד בדין היינו (הך) סיפא איצטריכא ליה דמיו של פלוני עלי ומת הנודר יתנו היורשים דמהו דתימא כיון דלא אמדוהו לא אשתעבוד נכסי קמ"ל כיון דעמד בדין אישתעבודי אישתעבוד נכסי ואומדנא גלויי מילתא בעלמא הוא, ופירש"י מאי ניהו שעמד בדין כלומר מתני' דקתני יתנו היורשים היכי מיתוקמא בע"כ כשעמד בדין קודם מותו כדאוקמת ברישא ואמאי הדר קתני לה דמהו דתימא אע"פ שעמד בדין נודר קודם מותו הואיל ולא אמדו נידר בחיי נודר לא אשתעבדו נכסי דיתמי. גלוי מילתא בעלמא הוא לגלות מהו חייב הואיל ונידר קיים אמדינן ליה:

פרק ב

הלכה א

האומר ערך ידי וכו'. משנה פרק רביעי דערכין (דף כ') ערך ידי וערך רגלי עלי לא אמר כלום ערך ראשי וערך כבדי עלי נותן ערך כולו זה הכלל דבר שהנשמה תלויה בו נותן ערך כולו:

הלכה ב

אמר חצי ערכי עלי וכו'. גם זה משנה שם:

הלכה ג

האומר דמי ידי עלי וכו'. גם זה משנה שם (דף י"ט:).

ומ"ש כיצד אם נמכר הוא כולו וכו' שם בגמ' היכי שיימינן ליה אמר רבא אומדין אותו אומד של נזקין א"ל אביי מי דמי התם גברא זילא הוא הכא גברא שביח הוא אמר אביי (אומדין) כמה אדם רוצה (ליתן) בעבד העושה מלאכה בידו אחת לעושה (מלאכה) בשתי ידיו ידו אחת מאי ניהו ואידך פסיקא היינו הך אלא ידו מוכתבת לרבו ראשון. ופירש"י אומד של נזקין כמו שאומדין אדם שקטע לו חבירו ידו שמין אותו כעבד הנמכר בשוק כמה היה יפה קודם לכן וכמה הוא יפה עכשיו. התם גברא זילא הוא שכבר נקטעה ידו ואפי' תחלת דמיו שאומדים עתה כמה היה יפה קודם לכן אין נישומין אלא בזול שהרי רואים אותו מזולזל. הכא גברא שביחא הוא ששתי ידיו שלימות וצריך לשום כמה הוא (יפה עכשיו) שיקדיש דמיו וכמה הוא יפה אם יחתכו ידו. ידו אחת מאי ניהו ואידך פסיקא כלומר למה הוא עושה מלאכה בידו אחת שהאחרת קטועה היינו אומד של נזקין. ידו מוכתבת לרבו ראשון שלא יעשה בה מלאכה לרבו שני דהשתא שיימינן בגברא שביחא עכ"ל:

הלכה ד

האומר דמי ראשי או כבדי עלי וכו' עד נותן חצי דמיו. גם זה משנה שם:

הלכה ה

האומר משקלי עלי וכו'. משנה וגמרא שם בראש הפרק (דף י"ח) ופריך בגמרא פשיטא ומשני הא קמ"ל וכו' עד מהו דתימא בטיל מתורת שקל קמ"ל. ורבינו כתב לקמן בסמוך מקצת זה והשמיט קצתו ולא ידעתי למה:

אמר משקל ידי או רגלי עלי וכו'. גם זה משנה שם וכרבי יוסי.

ומה שכתב ועד היכן היא היד לענין זה וכו'. שם בגמרא:

הלכה ו

האומר קומתי עלי וכו' אמר מלא קומתי עלי וכו'. מימרא דרבי יהודה שם ואמרינן בגמרא דאתי כרבי עקיבא דדייק לישנא יתירא:

הלכה ז

האומר משקלי עלי ולא פירש מאי זה מין וכו'. שם במשנה האומר משקלי עלי נותן משקלו אם כסף כסף ואם זהב זהב ומעשה באמה של ירמטיא וכו' ובגמ' מעשה לסתור וכו' ופירש"י מעשה לסתור קתני רישא וכו' חסורי מחסרא והכי קתני וכו'.

ומ"ש רבינו ונתכוון למתנה מרובה, וי"ו זו ט"ס הוא דמשמע דמפלגינן בין נתכוון למתנה מרובה ללא נתכוון ובגמ' לא מפלגינן בהכי לפיכך צריך למוחקה ולכתוב מתכוין למתנה מרובה וכן מצאתי בספר מוגה. ואפשר לקיים גירסא זו ע"פ מ"ש לקמן בסמוך הכל לפי ממונו ודעתו כלומר שאע"פ שהוא עשיר מופלג אם אנו יודעים בו שהוא כילי דינו כדין עני וזהו שהתנה ונתכוון למתנה מרובה אם אמדנו דעתו שהוא נדיב ונתכוון למתנה מרובה נותן משקלו זהב.

ומ"ש וה"ה באומר משקל ידי עלי וכו' נלמד ממה שנתבאר בסמוך.

ומ"ש ואם אינו מופלג בעשירות וכו'. נתבאר בפרק זה.

ומ"ש וכן נותן שרביט מלא קומתו אפי' של עץ נלמד מדין המשקל:

הלכה ח

האומר עמדי עלי וכו'. שם בעיי דלא איפשיטא ואף על גב דבנוסחא דידן אין כתוב מקום ישיבתי ולא עביי בנוסחת רבינו היה כתוב. ופירש"י עומדי עלי מי הוי משמע שרביט קומתו או לא. רחבי עלי מהו מי הוי משמע שרביט רחב דוגמתי או משמע שרביט ארוך כמדת רחבי היקפו מהו מי יהיב שרביט נכפף וארוך כמדת היקפו או דילמא שרביט עבה כהיקפי בעי למיתב תיקו. ופסק רבינו לגבי יורשים כדין ספיקא דממונא דהוי לקולא אבל לגבי דידיה פסק שמביא לפי ממונו עד שיאמר לא לכך נתכוונתי משום דאפשר לברר כוונתו ע"פ דבריו:

הלכה ט

האומר הרי עלי מטבע כסף וכו'. משנה בסוף מנחות (דף ק"ו:) הרי עלי כסף לא יפחות וכו' ובגמרא לא יפחות מדינר כסף ודילמא נסכא (ותירצו) דאמר מטבע וכו':

ברזל וכו' עד לכלה עורב. (שם בגמ') ובנחשת לא חש רבינו לדראב"י אע"פ שמשנתו קב ונקי מפני שאינו אלא בברייתא וסתם מתניתין עדיף. ולא ידעתי למה השמיט רבינו דין האומר עלי מטבע זהב וכן למה לא כתב גבי לא יפחות מדינר כסף דה"מ באתרא דלא סגי פריטי דכספא:

הלכה י

האומר הרי עלי כסף או זהב וכו'. נתבאר בסמוך.

ומה שכתב וכן אם פירש המשקל וכו' שם במשנה פירשתי ואיני יודע מה פירשתי יהא מביא עד שיאמר לא לכך נתכוונתי:

הלכה יא

אחד האומר דמי עלי וכו'. פשוט הוא.

ומה שכתב והדמים והערכים לבדק הבית כמו שביארנו, בפרק א':

הלכה יב

שתי לשכות היו במקדש וכו'. ספ"ה דשקלים (משנה ו') ובירושלמי על משנה זו תני קדשי מזבח מוציאים את הראוי להם מלשכת בדק הבית ואין קדשי בדק הבית מוציאין את הראוי להם מקדשי מזבח:

והראב"ד כתב א"א לשון התוספתא חומר בקדשי מזבח וכו'. ואני אומר שנוסחא משובשת נזדמנה להראב"ד בתוספתא או בירושלמי כי נוסחת הירושלמי שכתבתי מכוונת לדברי רבינו, ומה שהקשה מדתנן אחד קדשי מזבח ואחד קדשי בדק הבית אין משנין אותן מקדושה לקדושה רבינו פירש שם דה"ק אין עושין השלמים עולה ולא העולה שלמים וכן הדומה לזה ואם הקדיש שום דבר לבדק הבית אין משנין אותו לבדק המזבח ולפירוש זה ניחא:

פרק ג

הלכה א

המעריך את הפחות מבן עשרים ולא עמד בדין וכו'. משנה בפ"ד דערכין (דף י"ח) הערך בזמן הערך כיצד העריכו וכו' פחות מבן עשרים ונעשה יתר על בן כ' נותן כזמן הערך:

הלכה ב

כל הערכין הקצובין בתורה וכו'. בפ"ב דערכין (דף ז') אין בערכין פחות מסלע ולא יותר על חמשים סלע כיצד נתן סלע והעשיר אינו נותן כלום פחות מסלע והעשיר נותן חמשים סלע היו בידו ה' סלעים רבי מאיר אומר אינו נותן אלא אחת וחכמים אומרים נותן את כולם, ובגמרא אין בערכין פחות מסלע מנא לן דכתיב וכל ערכך יהיה בשקל הקדש כל ערכין שאתה מעריך לא יהיו פחות מסלע. וידוע דהלכה כחכמים:

הלכה ה

עשיר שהעריך והעני וכו'. משנה פרק ד' דערכין (דף י"ז:) היה עני והעשיר (או) עשיר והעני נותן ערך עשיר ר' יהודה אומר (אפי') עני והעשיר וחזר והעני נותן ערך עשיר, ופסק רבינו דלא כר"י משום דמשמע דת"ק פליג עליה:

הלכה ו

עשיר שאמר ערכי עלי וכו'. משנה ריש פרק ד' דערכין (דף י"ז) השג יד בנודר כיצד עני שהעריך את העשיר נותן ערך עני ועשיר שהעריך את העני נותן ערך עשיר אבל בקרבנות אינו כן הרי שאמר קרבנו של מצורע זה עלי היה מצורע עני מביא קרבן עני

עשיר מביא קרבן עשיר רבי אומר אומר אני אף בערכין כן וכי מפני מה עני שהעריך את העשיר נותן ערך עני שאין העשיר חייב כלום אבל העשיר שאמר ערכי עלי ושמע העני ואמר מה שאמר זה עלי נותן ערך עשיר. ופירש רש"י אומר אני אף בערכין כן אילו מתרמי בערכין דומיא דקרבנות הוי כקרבנות דהא דאמרת דערכין אינם כקרבנות משום דלא דמו אהדדי דמפני מה עני שהעריך עשיר נותן ערך עני לפי השג ידו משום דאין העשיר חייב כלום ולא דמי למצורע וזה שאמר על העשיר לא נתכוון אלא מפני מדת שנותיו של העשיר שפחותים או יתירים על שנותיו שלו הילכך נידון בהשג יד דהא לא פירש כלום אלא ערך מדת [שנותיו של] העשיר קבל עליו ודין ערך נידון בהשג יד. אבל עשיר שאמר ערכי עלי דהוי חייב ערך שלם דומיא דמצורע עשיר ושמע עני וכו' עכ"ל:

וכתב הראב"ד א"א זה כרבי וחכמים חולקים עליו ואומרים שאינו נותן אלא ערך עני עכ"ל, וכן כתבו התוספות. אבל רבינו סתם דבריו כדברי רבי ונראה שטעמו משום דמשמע דרבי לאו לאיפלוגי אתנא קמא אתא אלא לפרש, וכן כתב בפירוש המשנה וז"ל אין בין רבי וחכמים מחלוקת אלא מבאר לנו איך יהיה הערך גם כן דומה לקרבן כמו שאמר עכ"ל. והטעם מפני שדברי רבי הם דברי טעם מוכרחים בעצמם אבל קשה דאמרינן בגמרא ולרבי דאמר אומר אני אף בערכין כן אלמא אמרינן בתר חיובא דגברא אזלינן והא לא צריכא קרא למעוטי הוא למעוטי מאי למעוטי מצורע עני ומדירו עשיר ס"ד אמינא הואיל ואמר רבי בתר חיובא דגברא אזלינן קמ"ל דמשמע בהדיא דרבי פליג ארבנן ואפשר שסובר רבינו דנהי דפליגי בדרשא דקרא בדינא לא פליגי, וצריך עיון ליישב זה:

הלכה ז

מה בין החייב בערך עלי להחייב בערך עשיר וכו':

הלכה ח

המפרש את הערך וכו'. כן מתבאר בגמרא פרק קמא דערכין (דף ד') בערכך להביא ערך סתם (מאי ערך סתם) דתניא האומר ערך סתם עלי נותן כפחות שבערכין (וכמה פחות שבערכין) שלשה שקלים וכו' ואלא קרא למה לי אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה לומר שאינו נידון בהשג יד מ"ט כמפרש דמי א"ד אר"נ אמר רבה בר אבוה נידון בהשג יד פשיטא מהו דתימא כמפרש דמי קמ"ל וידוע דהלכה כלישנא בתרא ומשמע בהדיא דמפרש אינו נדון בהשג יד ומשמע דה"ה לחייבי דמים דהוו להו מפרשים:

וכתב הראב"ד וכן האומר דמי עלי וכו' הרי פירשו א"א לא מן השם הוא זה וכו'. ואין דבריו מוכרחים וטעם רבינו נכון:

הלכה יא

האומר ערכי עלי וחזר ואמר ערכי עלי וכו'. מימרא ריש פרק ב' דערכין (דף ז'):

הלכה יב

האומר שני ערכי עלי וכו'. שם (דף ח') בעי רב אהבה היו בידיו ה' סלעים ואמר שני ערכי עלי בבת אחת מהו כיון דבבת אחת (נדר) כי הדדי תפסן יהיב תרתי ופלגא להאי ותרתי ופלגא להאי או דילמא כלהו חזו להאי וכלהו חזו להאי תיקו:

הלכה יג

המפריש ערכו או דמיו ונגנבו וכו':

הלכה יד

חייבי ערכין ודמים ממשכנין אותם וכו'. משנה ספ"ד דערכין (דף כ"א) חייבי ערכין ממשכנין אותם ומשמע דה"ה לחייבי דמים.

ומ"ש ואינם חייבים להחזיר להם המשכון וכו'. **ומ"ש ואין מוכרין לא כסות אשתו וכו' עד לא הקדיש את אלו**. משנה ספ"ה דערכין (דף כ"ג כ"ד):

הלכה טו

ומ"ש ונותנין לו מכל נכסיו וכו' עד אבל לא לאשתו ובניו, ג"ז משנה שם:

ומ"ש ואין נותנין לו אלא כסות הראויה לו. בסוף פרק המקבל (בבא מציעא דף קי"ג:) כדרך שמסדרין בערכין כך מסדרין לבעל חוב וכו' ותניא הרי שהיו נושים בו אלף זוז ולבוש אצטלא בת מאה מנה מפשיטין אותה ממנו ומלבישין אותו אצטלא הראויה לו ואף על גב דרבי עקיבא ורבי ישמעאל פליגי הא אוקימנא להו בשוטה ולית הלכתא כוותייהו:

הלכה יז

(טז-יז) **ומ"ש לחול אבל לא לשבתות וימים טובים. ומ"ש ואם היה אומן נותנין לו שני כלי אומנות וכו'**. משנה ספ"ה דערכין (דף כ"ג:):

הלכה יח

ומ"ש היה חמר וכו'. שם במשנה רבי אליעזר אומר אם היה איכר נותנים לו צמדו חמר נותנין לו (את) חמורו ומשמע דת"ק פליג עליה וידוע דהלכה כת"ק.

ומ"ש היה ספן אין נותנין לו ספינתו וכו'. פרק ד' דערכין (דף י"ז) תנן גבי חייבי קרבנות אפילו ספינתו בים ובאה לו ברבואות אין להקדש בהן כלום ופריך בגמרא (דף י"ח) עשיר הוא ומוקי לה כשהיתה מוחכרת ומושכרת ביד אחרים ורבואות דמתניתין היינו שכרה ושכירות אינה משתלמת אלא בסוף ותיפוק לי משום ספינה הא מני רבי אליעזר

היא דאמר אם היה איכר נותנים לו את צמדו חמר נותנין לו (את) חמורו הרי דלתנא קמא דרבי אליעזר דין ספינה כדין צמד וחמור שהם נמכרים. ואיכא למידק כיון דסתם לן תנא הכא כרבי אליעזר מה ראה רבינו לפסוק כאידך מאי אולמיה דהאי סתמא מהאי סתמא. ויש לומר דהאי סתמא הוי בפרק שלישי ופלוגתא דרבי אליעזר ותנא קמא שנוי בפרק חמישי וה"ל סתם ואחר כך מחלוקת ואין הלכה כסתם הילכך פסק כרבים:

הלכה יט

היה בנכסים בהמה או עבדים או מרגליות וכו'. משנה ספ"ה דערכין (דף כ"ד):

הלכה כ

ומ"ש בד"א במטלטלין ועבדים אבל הקרקעות מכריזין. משנה רפ"ה דערכין (דף כ"א:) שום ההקדש ס' יום ומכריזים בבקר ובערב ומשמע התם דבקרקעות היא שנויה ואע"פ שאמרו שם בגמ' (דף כ"ב) גבי שום היתומים בא להכריז רצופים שלשים בשני ובחמישי ששים משמע לרבינו שלא אמרו אלא בשום היתומים אבל בשום ההקדש ששים רצופים בעינן דאל"כ ה"ל לפרושי בהקדש כמו שפירשו ביתומים:

פרק ד

הלכה א

שדה שירשה אדם ממורישיו וכו'. פשוט הוא.

ומ"ש והמקדיש שדה אחוזתו מודדין אותה וערכה הוא הערך הקצוב בתורה. בפרשת אם בחקותי ואם משדה אחוזתו יקדיש איש לה' והיה ערכך לפי זרעו זרע חמר שעורים בחמשים שקל כסף:

הלכה ב

ומ"ש ויזרענו ביד. בפ"ו דערכין (דף כ"ה) מפולת יד ולא מפולת שוורים ופירש"י מפולת יד שזורעים ביד ולא מפולת שוורים שהיו רגילים וכו'.

ומ"ש ולא יקרב זריעתו ולא ירחק אותה זהו פירוש רבינו במה שאמרו שם תני לוי ולא מעובה ולא מודק אלא בינוני ורש"י פירש בענין אחר.

ומה שכתב ואין שנת יובל מן המנין: ואחד המקדיש שדה טובה וכו'. משנה בפרק ג' דערכין (דף י"ד) אחד המקדיש בחולת המחוז ואחד המקדיש בפרדסות סבסטי נותן בזרע חומר שעורים חמשים שקל כסף:

הלכה ג

כבר ביארנו בהלכות שקלים. פ"א.

ומה שכתב נמצא לכל שנה סלע ופונדיון. משנה בפרק ו' דערכין (דף כ"ה) גבי מקדיש שדהו בשעת היובל נותן סלע ופונדיון לשנה.
ומה שכתב שאף על פי שהסלע מ"ח פונדיונין וכו'. בפרק יש בכור (בכורות דף נ'):

הלכה ד

החומר הוא הכור: **וכבר ביארנו בהל' שבת**, פ' ט"ז:

הלכה ה

כיצד דרך החשבון וכו'. משנה פ' ששי דערכין (דף כ"ה) הקדישה שתים ושלש שנים לפני היובל נותן סלע ופונדיון לשנה.
ומה שכתב ואם רצו הבעלים לפדותה וכו' מפורש בפרשת אם בחקותי ואם גאול יגאל את השדה המקדיש אותו ויסף חמשית כסף ערכך עליו וקם לו.
ומה שכתב וכן כל חומש האמור בתורה צריך שיהא הקרן עם התוספת חמשה וכו'. בפרק הזהב (בבא מציעא דף נ"ד) בעיא דאיפשיטא דחומשא מלבר ופירש"י על ארבעה רבעים מוסיף החמישי מן החוץ דהוה ליה לעשרים זוז חמש זוז.
ומ"ש וכן אם פדתה אשתו של מקדיש:

הלכה ו

ומ"ש ואינו נותן שנה בשנה וכו'. משנה בפ"ו דערכין (דף כ"ה) אם אמר הריני נותן דבר שנה בשנה אין שומעין לו אלא נותן את כולו כאחד:

הלכה ט

(ז-ט) **נשאר בינו ובין היובל שנה וכו'**. רפ"ד דערכין (דף כ"ד) תנן אין מקדישין לפני היובל פחות משתי שנים ולא גואלים אחר היובל פחות משנה אחת אין מחשבים חדשים להקדש אבל הקדש מחשב חדשים ובגמרא ורמינהי מקדישין בין לפני היובל בין לאחר היובל וכו' רב ושמואל דאמרי תרוייהו אין מקדישין ליגאל בגירוע פחות משתי שנים וכיון דאין מקדישין בגירוע פחות משתי שנים יהא אדם חס על נכסיו ואל יקדיש פחות מב' שנים ופירש"י וקא אמרי רב ושמואל דהמקדיש פחות משתי שנים לפני היובל אין כאן דין גירוע ואם בא לגאלה נותן חמשים סלעים דגבי גירוע כתיב על פי השנים הנותרות ונגרע ומיעוט שנים שתים ועצה טובה קמ"ל מתני' שיהא אדם חס על נכסיו ולא יפדה פחות משתי שנים שלא יפסיד מ"ח סלעים. ואמרינן תו בגמ' (דף כ"ה) ת"ר מנין שאין מחשבים חדשים עם הקדש ת"ל וחשב לו הכהן את הכסף ע"פ השנים הנותרות שנים אתה מחשב ואי אתה מחשב חדשים מניין שאם אתה רוצה לעשות חדשים לשנה עושה ה"ד כגון דאקדשה בפלגא דארבעין ותמני ת"ל וחשב לו הכהן מ"מ. וכתב רבינו

ז"ל בפירוש המשנה פי' שאם הקדיש שדהו בתוך שנת מ"ח אין המקדיש יכול לומר לו תחשוב עמי כפי מה שראוי לשנה זו ולחדשים וטול פדיונה לפי שאין מחשבים חדשים להקדש אבל אם רצה הגזבר לחשב השנה וחדשים שתי שנים ונוטל מהרוצה לפדותה שני סלעים ושני פונדיונות על כל זרע חומר ה"ז מותר עכ"ל. והם דבריו בכאן ורש"י פירש בע"א:

וכתב הראב"ד א"א אמת שכך כתוב בספרים וכו'. ודברי רבינו מבוארים שאין המקדיש יכול לכוף לכהן לחשוב לו חדשים אבל אם רצה הכהן לחשב לו חדשים מותר והיא גופא קמ"ל שאע"פ שאין זה שבח ההקדש רשאי הוא לעשות כן.

ומ"ש רבינו לפי שאין מחשבין חדשים להקדש אריאשא דמילתא קאי דקתני נשאר בינו ובין היובל שנה:

הלכה י

הקדיש שדהו בשנת היובל עצמה אינה מקודשת. ברפ"ו דערכין (דף כ"ד) פלוגתא דרב ושמואל ופסק כשמואל בדיני ועוד דפשטא דמתני' ובריית כוותיה:

וכהן ולוי שהקדישו וכו'. בסוף ערכין (דף ל"ג:) תנן הכהנים והלויים מקדישים לעולם וגואלים לעולם שנאמר גאולת עולם תהיה ללוים:

הלכה יב

המקדיש שדהו אחר היובל וכו'. משנה כתבתיה בסמוך אין מקדישין לפני היובל פחות משתי שנים ולא גואלין לאחר היובל פחות משנה אחת ופירשו בגמרא דהכי קאמר אין מקדישין ליגאל בגירוע פחות משתי שנים ואם כן כי קתני ולא גואלים לאחר היובל פחות משנה היינו ליגאל בגירוע דומיא דרישא:

הלכה יד

(יג-יד) **כשמודדין אין מודדין אלא מקומות הראויים לזרייעה וכו'**. משנה בפרק ששי דערכין (דף כ"ה) היו שם נקעים עמוקים י' טפחים או סלעים גבוהים עשרה טפחים אינם נמדדין עמה פחות מכאן נמדדין עמה ובגמ' ולקדשו באפי נפשייהו וכו' אמר מר עוקבא בר חמא הכא בנקעים מלאים מים עסקינן דלאו בני זרייעה נינהו.

ועל מה שכתב רבינו היו בה מקומות נמוכות עשרה או יותר ואין בהם מים נמדדין בפני עצמן ומחשבין להם מה שראוי להם, כתב הראב"ד א"א איני יודע מה הן בפני עצמן שהרי נמדדין עמה לפי הגמרא עכ"ל. ואיני יודע היכן ראה בגמרא דנמדדין עמה דהא כי סלקא דעתך אמינא דמיירי כשאין בהם מים אקשי ולקדשו באפי נפשייהו משמע דאי הוה אמר דקדשי באפי נפשייהו הוה ניחא ליה וכי שני ליה דמתני' במלאים מים

משמע דכי אינם מלאים מים קדשי באפי נפשייהו ונפקותא דקדשי באפי נפשייהו היינו ודאי שמחשבין מה שראוי להם שדבר פשוט הוא שאינם שוים כמו שאר השדה ואע"פ שרש"י פירש וליקדשו הנך נקעים באפי נפשייהו וליפרקו נמי לפי החשבון חמשים לבית כור ומה הנאה יש במה שאין נמדדין עמה הא אינהו נמי הכי מיפרקי עכ"ל. מכל מקום כיון דאין פירושו מוכרח ואפשר לפרש כדפרישית לא יצדק לומר שהרי נמדדין עמה לפי הגמרא:

הלכה טו

היתה מלאה אילנות וכו'. (ריש פ' יש בערכין (ערכין דף י"ד)) אמר רב הונא הקדיש שדה מליאה כשהוא פודן פודה אילנות בשויין וחוזר ופודה קרקע בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף אלמא קסבר רב הונא (אדם) מקדיש בעין יפה מקדיש:

הלכה טז

המקדיש את השדה שאינה יפה לזריעה וכו'. שם אמר ר"פ הקדיש (טרשין) פודן בשוויין מאי טעמא בית זרע אמר רחמנא והני לאו בני זריעה נינהו וכו' הקדיש אילנות פודן בשוויין מאי טעמא בית זרע אמר רחמנא ולא אילנות:

הלכה יז

היו האילנות ג' אילנות לתוך בית סאה וכו'. ברייתא שם (דף י"ד) הקדיש ג' אילנות ממטע י' לבית סאה ה"ז הקדיש את הקרקע ואת האילנות שביניהם כשהוא פודה פודה בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף פחות מכן או יתר על כן או שהקדישן בזה אחר זה ה"ז לא הקדיש לא את הקרקע ולא את האילנות שביניהם ולא עוד אלא אפי' הקדיש אילנותיו ואח"כ הקדיש קרקע כשהוא פודה פודה את האילנות בשוייהן וחוזר ופודה קרקע בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף. ופירש רש"י הקדיש שלשה אילנות נטועים ומפוזרין כסדרן ממטע עשרה לבית סאה שאם היו עשרה מפוזרים בדרך אילו היה מחזיקין בית סאה זו היא נטיעת אילנות וכל קרקע שביניהם צריך להם לפיכך אם הקדישן הרי זה הקדיש קרקע שביניהם וכו'. פחות מכן אם היו נטועים בפחות ממטע עשרה לבית סאה או ביותר מכן אין זה סדר נטיעת אילנות ולא הקדיש אלא אילנות וכשהוא פודן פודן בשווייהן. זה אחר זה לא קנה הקדש קרקע שאין קנין קרקע אלא לשלשה אילנות כדאמרינן בבתרא. ולא עוד ולא אלו בלבד נפדין בשווייהן שאין עמהם הקדש קרקע [כלל אלא אפילו הקדיש האילנות שאין נטועים כסדר ואח"כ הקדיש קרקע] דאיכא למימר ליפרקו אגב ארעייהו אפ"ה הואיל ולא קדשו יחד פודה אילנות בשווייהן והקרקע נפדית בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף עכ"ל. ורבינו נראה

שגורס הקדיש שלשה אילנות לתוך בית סאה והא דקתני ברישא דברייתא כשהוא פודה פודה בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף כלומר שהם נפדים אגב קרקע ולא בפני עצמן והשמיטו רבינו משום דבגמרא מותיב מינה לרב הונא דאמר פודה אילנות בשוייהן וחוזר ופודה קרקע בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף ומוקי לה כר"ש דאמר מקדיש בעין רעה מקדיש והוא ז"ל פסק לעיל בסמוך כרב הונא:

והראב"ד כתב א"א אינו כן אלא שהם נפדים על גבי השדה ואע"ג דאמר רב הונא הכי בערכין וכו'. וטעמו מדגרסינן בפרק הנזכר אמר ר"פ הקדיש אילנות פודה בשוייהן ופריך בגמרא אמאי וליקדשו אגב ארעייהו וליפרקו אגב ארעייהו וכ"ת אילנות הקדיש ארעא לא הקדיש והאמרי נהרדעי מאן דמזבן ליה דיקלא לחבריה קני ליה משיפולא ועד תהומא ושני לאו מי אתמר עלה בבא מחמת טענה ופירש"י מחמת טענה שטוענו שהזכיר לו שם קרקע ע"כ. ומדאקשינן לר"פ ליפרקו אגב ארעייהו ואיצטריך לשנויי משמע דהכי ס"ל דכל היכא דהקדיש ארעא ואילנות מיפרקו אגב ארעייהו. וכתב עוד הראב"ד בזה לקמן בפרק זה ואני אומר שאין זה מוכרח דאפשר דלפי שיטת המקשה השיב לו וליה לא ס"ל, והראב"ד עצמו הרגיש בזה וכתב ומיחזי דלא ס"ל הכי נראה מלשון זה שאינו מוכרח לומר כן:

הלכה יט

המקדיש שדה אחוזתו וכו'. במשנה פ"ו דערכין (דף כ"ה:) הגיע היובל ולא נגאלה הכהנים נכנסים לתוכה ונותנים את דמיה דברי ר' יהודה ר"ש אומר נכנסים אבל לא נותנים וידוע דהלכה כר' יהודה, ופירש"י כהנים של משמר היובל נכנסים לתוכה וכו' והיא חלוטה בידם עכ"ל. ומצאתי כתוב דמיה הכתוב בתורה חמשים סלעים.

ומ"ש רבינו ואותם הדמים יפלו להקדש בדק הבית. פשוט הוא:

הלכה כ

גאלה המקדיש וכו'. משנה שם (דף כ"ה) הקדישה וגאלה אינה יוצאה מידו ביובל:

וכתב הראב"ד א"א לא ידעתי מאי חוזרת והרי היא תחת ידו עכ"ל. ודבר פשוט הוא אלא דאיידי דבעא למיתני סיפא גבי גאלה בנו חוזרת תנא נמי רישא חוזרת.

ומה שכתב וכן אם גאלה בנו וכו' גם זה שם במשנה גאלה בנו יוצאת לאביו ביובל גאלה אחר או אחד מהקרובים וגאלה מידו יוצאת לכהנים ביובל, ואית דגרסי אינה יוצאת לכהנים ביובל והיא גירסת רבינו וכבר העיד הראב"ד שמצא נוסחא כן ומשמע טעמא דגאלה מידו הא אם לא גאלה מידו יוצאה לכהנים ביובל ואיבעיא בגמרא אם בת דינה כבן ואיפשיטא דכאחר דמיא:

וכתב הראב"ד המקדיש וגאלו מידן חוזרת לו לעולם א"א תמה אני על זה וכו'.
ומה שכתב ואין הכהנים צריכים ליתן דמים וכו'. פשוט הוא:

הלכה כא

בד"א בישראל אבל אם היה המקדיש כהן או לוי וכו'. משנה ספ"ו דערכין (דף כ"ו:):

הלכה כב

האשה שהקדישה שדה אחוזתה וכו'. בפרק ו' דערכין (דף כ"ה ע"ב) בעי רבי זירא אשה מי מעמיד לה שדה בעל מוקים לה שכן יורשה או דילמא בן מוקים לה שכן נוטל בראוי כבמוחזק תיקו. ופירש רש"י אשה שהקדישה שדה מלוג וכו' עד כבמוחזק. ואיני יודע למה לא כתב רבינו שאם גאלה בנה דהויא נמי ספק ועוד שאין סגנון בבא זו שכתב רבינו כסגנון האי בעיא דר' זירא דבעיא הויא לענין מי יפדנה מיד הקדש שלא תצא לכהנים ביובל בעל או בן. ורבינו נקיט לה לענין אם גאלה הבעל אם יוצאת לכהנים. לפיכך נראה לי דרבינו גריס הכי בעי ר' זירא אשה בעל מעמיד שדה בידה שכן יורשה כבן או דלמא שאני בן שכן נוטל בראוי כבמוחזק וה"פ בעל מעמיד לה שדה ולא תצא לכהנים כדאשכחן בבן שאם גאלה אינה יוצאה לכהנים דמה זה יורשה אף זה יורשה או דילמא שאני בן שכן נוטל בראוי כבמוחזק דלפי זה אין הבעיא אלא היכא שגאלה הבעל אם מעכב שלא תצא לכהנים. ונראה שזו היתה גירסת הראב"ד שכתב א"א מסתברא שהאשה וכו' דמשמע שהספק הוא אם האשה מוחזקת בשדה על ידי הבעל וכמו שכתבתי לדעת רבינו ומכל מקום תמה אני היאך פוסק הראב"ד הלכה מסברא מאחר שבגמרא עלתה בתיקו:

הלכה כג

המקדיש שדהו ופדה אותה כהן מיד ההקדש וכו'. משנה שם (דף כ"ה) ויליף לה בברייתא מקרא:

הלכה כד

כשתצא השדה לכהנים ביובל וכו'. פרק המקדיש (ערכין דף כ"ח):

הלכה כה

המקדיש את האילנות וכו'. אבל המקדיש את הטרשים וכו'. מימרא דרב פפא רפ"ג דערכין (י"ד:):
וכתב הראב"ד המקדיש את האילנות והגיע היובל וכו' א"א זו היא שמעתא דר"פ וכו'. וכבר כתבתי בזה בפ' זה:

הלכה כו

כיצד דין מקדיש שדה מקנתו וכו'. ומה שכתב וכשיגיע היובל תחזור לבעלים הראשונים שמכרוה וכו'. משנה בספ"ז דערכין שדה מקנה אינה יוצאה לכהנים ביובל שאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו:

הלכה כז

כל שדה ששמין אותה להקדש וכו'. כבר כתבתי בספ"ג שהיא משנה בספ"ה דערכין. **ומ"ש בבקר בשעת הכנסת פועלים וכו'** שם במשנה (דף כ"א:) מכריזין בבקר ובערב ובגמרא מ"ש בבקר ובערב וכו' עד יבא ויקח. ופרש"י סיירו ניהלי (ראו אם יפה הוא) וכו':

הלכה כח

הלוקח שדה מאביו וכו'. משנה ספ"ו דערכין (דף כ"ו:) ופסק כרבי יהודה ור"ש לגבי ר"מ:

פרק ה

הלכה א

המקדיש שדה אחוזתו וכו'. משנה ריש פרק ח' דערכין (דף כ"ז) המקדיש את שדהו בשעה שאין היובל אומרים פתח אתה ראשון שהבעלים נותנים חומש וכל אדם אין נותנין חומש מעשה באחד וכו' עד ושדהו לפניו ובגמ' אומרים והתניא כופין כו' עד ועוד שהבעלים נותנים חומש ופירש"י בזמן שאין היובל וכו' עד אלא בזמן שהיובל נוהג וכתבו התוס' המקדיש את שדהו וכו' עד דבעינן כל יושביה עליה וכתבו התוספות מאי אומרים כופין וא"ת מ"ש דצריך כפיה הכא וכו':

והראב"ד כתב א"א לא מצאתי שום הפרש בין זה לזה וכו'. ואני אומר שמ"ש שלא מצא הפרש בין זה לזה מצא רבינו דמדקתני מתני' בשעה שאין היובל נוהג משמע אבל בזמן שהיובל נוהג לא ואע"פ שדחה הראב"ד וכתב לא מפני שיש הפרש לקדימתו אלא מפני שאר דברים האמורים במשנה רבינו לא ראה לומר כן משום דטפי עדיף לומר דקאי גם לדבר זה שהוא ברישא דמתני'. ומ"ש שהרי מצות גאולת אדון כתובה היא בתורה והיא בשעת היובל איני יודע מה מקשה מזה לרבינו שהרי הוא ז"ל מודה דבשעת היובל נמי מצוה איכא ובכפיה הוא דמפליג. ומ"ש מפני רבוי החומש וכו' י"ל שרבינו סובר שאין זה כדאי לכפותו.

ומה שכתב ואינו פותח בפחות מד' פרוטות וכו' שם בגמ' אפלוגתא דר' יוסי ותנא קמא דכ"ע שוה כסף ככסף והכא בפודין בדבר שאין בחומשו שוה פרוטה קא מיפלגי וכו' וידוע דהלכה כתנא קמא:

הלכה ב

רצה האדון למכור שדות אחרות משדותיו וכו'. משנה בפ"ח דערכין (דף ל') גבי מוכר לראשון במנה ומכר ראשון לשני במאתים לא ימכור ברחוק ויגאל בקרוב וכו' עד מבהקדש. ופירש"י לא ימכור שדה רחוקה וכו':

הלכה ג

המקדיש את ביתו וכו' מוסיף חומש. מפורש בתורה פרשת אם בחוקותי.

ומה שכתב או אשתו או יורש, בריש זבחים (דף ז') אמרו דגבי מעשר כתיב ואם גאול יגאל לרבות את היורש:

הלכה ה

המקדיש בהמה טהורה תמימה לבדק הבית וכו'. בסוף תמורה (דף ל"ג) תניא המתפיס תמימים לבדק הבית כשהם נפדים אינם נפדים אלא למזבח שכל הראוי למזבח אינו יוצא מידי מזבח לעולם:

הלכה ו

ומנין שאסור להקדיש תמימים לבדק הבית שנאמר ושור ושה וכו'. בפ"ק דתמורה (דף ז') ואמרינן התם דעובר אף בלא תעשה דכתיב לאמר לאו נאמר בדברים ואיני יודע למה השמיטו רבינו:

הלכה ז

המקדיש את בהמתו סתם וכו'. בפרק ד' דשקלים המקדיש (את) נכסיו והיתה בהם בהמה ראויה (ליקרב) ע"ג המזבח זכרים ונקבות וכו' עד והמקדיש סתם כדברי רבי יהושע.

ומה שכתב שסתם הקדשות לבדק הבית משנה ר"פ בתרא דתמורה (דף ל"א) ובירושלמי פרק ד' דשקלים יליף לה מקרא.

ומה שכתב ועל זה נאמר ואם בהמה אשר יקריבו ממנה וכו':

הלכה ט

(ח-ט) **הקדיש נכסיו סתם והיו בהם יינות ושמנים וכו'**. בספ"ד דשקלים.

ומ"ש ומפני מה יקריבו דמי אלו עולות וכו': **כתב** הראב"ד א"א לא ידעתי היאך מספיק זה הטעם לסברתו וכו' עד ס"ל כר' יהושע דאמר הכל יקרב וכו' עכ"ל. מ"ש לסברתו

היינו לומר לפי מה שפסק כר' אליעזר וכמ"ש עוד הראב"ד בסמוך. ומ"ש והלא בכל מקום נפדים הם נראה שטעמו לומר שהנסכים אע"פ שאם נטמאו אחר שקדשו בכלי אין להם פדיון אם נטמאו קודם שקדשו בכלי יש להם פדיון וכיון דמ"מ שייך בהו פדיון אין טעם זה מספיק. ולדעת רבינו י"ל דכשלא קדשו בכלי עדיין אין קדושתן גמורה ולא רבותא היא דאית להו פדיון. ומה שכתב ואם במקדיש נכסיו סתם וכו' האי אם לאו דוקא וה"ל כאומר מאחר שבמקדיש נכסיו סובר כר' אליעזר. ומ"ש ואני אומר דר' אליעזר ששנה זו המשנה וכו' יש לתמוה דכיון דרבי אליעזר פליג אר' יהושע במשנה שקודם זו במקדיש זכרים ונקבות היאך אפשר לומר דסבר כר' יהושע דאמר הכל יקרב עולה ואפילו דמי הנקבות. וצ"ל שהראב"ד סובר דל"ג בהאי מתניתא ר' אליעזר אלא ר' אלעזר והוא ר' אלעזר בן שמוע. ומ"ש והכי איתא בשקלים ירושלמי כלומר דאמרינן התם בפ"ד על משנה זו טעמא דר' אלעזר דבר אל אהרן ואל בניו וכו' אשר יקריב לה' עולה יכול אפילו עופות ת"ל בבקר ולא בעופות:

הלכה י

הקדיש נכסיו סתם והיתה בהם הקטרת וכו'. (שקלים פרק רביעי):

הלכה יא

המקדיש בהמה תמימה למזבח וכו'. בסוף תמורה (דף ל"ב) ובר"פ על אלו מומין תניא אם בבהמה הטמאה וכו' הרי בהמה טמאה אמור הא מה אני מקיים כל בהמה טמאה אשר לא יקריבו ממנה וכו' (הוי אומר) בבעלי מומין שנפדו:

הלכה יב

כל המקדיש בהמה וכו'. בסוף תמורה (דף ל"ב) תנן אחד קדשי מזבח ואחד קדשי בדק הבית וכו' ואם מתו יקברו ר"ש אומר קדשי בדק הבית אם מתו יפדו ובגמרא אמר רבי יוחנן לרבנן אחד קדשי מזבח ואחד קדשי בדק הבית היו בכלל העמדה והערכה כלומר ומש"ה אם מתו יקברו משום דבמת לא שייך ביה העמדה ומסיים בה וד"ה בעל מום מעיקרו לא היה בכלל העמדה והערכה. ופי' רש"י דבקדשי מזבח דוקא היא וממעט לה בגמ' מדכתיב אותה וזהו שדייק רבינו וכתב בין קדשי מזבח שנפל בהם מום לאפוקי בעל מום מעיקרו.

ומ"ש או תמימה הראויה. ומ"ש אבל אם הקדיש שחוטה או נבלה וכו': **כתב** הראב"ד א"א אפי' למזבח וכו'. ואני אומר שמ"ש רבינו לבדק הבית אורחא דמילתא נקט דאין דרך להקדיש למזבח לא שחוטה ולא נבלה. ומ"ש ואפי' הקדישם חיים וכו' אם היו בעלי מומין מתחלתן יפדו כבר נתבאר בסמוך ודייקתי כן מלשון רבינו:

הלכה יד

המקדיש בהמה תמימה לדמיה וכו'. פ"ק דתמורה (דף י"א) בעי רבא הקדיש אבר לדמיו מהו דתיחות ליה קדושת הגוף וכו' ותיפשוט ליה מדידיה דאמר רבא הקדיש זכר לדמיו קדוש קדוה"ג התם דאקדשיה לכוליה הכא דאקדיש חד אבר מאי תיקו ופי' רש"י הקדיש אבר לדמיו וכו' משמע דהאי בעיא ליתא אלא לר"י דאמר האומר רגלה של זו עולה כולה עולה וכדפרישית וכן מפורש בבעיא דרבא דאמר מי אמרינן מדאקדשיה לחד אבר אקדשיה לכוליה אבל לר"מ ור' יהודה דאמרי שאין קדוש אלא אותו אבר אפי' באומר רגלה של זו עולה כ"ש בשאינו מקדיש רגלה אלא לדמיו דפשיטא דלא פשטה קדושה בכולה ומאחר שרבינו פסק בפ"ד ממעילה ובפט"ו ממעשה הקרבנות כר"מ ור' יהודה קשה היאך כתב כאן ופ"ד בעיא דרבא והרי זה כמזכי שטרא לבי תרי. ונראה לדחוק ולומר שרבינו סובר דהאי בעיא דרבא לכ"ע בעי לה אף לר"מ ור' יהודה דאע"ג דלר"מ ור' יהודה כי אמר רגלה של זו עולה לא פשטה קדושה בכולה היינו במקדיש אותו אבר קדושת הגוף דכיון שאותו אבר אין הנשמה תלויה בו ואינו ראוי ליקרא עולה לא חלה עליו קדושה ליקרב עולה והיאך תפשוט הקדושה בכולה מש"ה מעטיה קרא אבל כשמקדיש אבר קדושת דמים אע"פ שאין הנשמה תלויה בו חלה עליו קדושה לדמיו ושייך למיבעי אי אמרי' מיגו דאקדשיה לחד אבר אקדשיה לכוליה ויש הוכחה לפירוש זה דהא רבא מפרש דברי ר"י דבדבר שעושה נבילה פשטה קדושה בכולה אלמא ס"ל כר' יהודה והיכי סתים למיבעי בעיא סתם ולא כוותיה הילכך אית לן למימר דאליבא דכ"ע בעי לה:

הלכה טו

ומ"ש כיצד עושין מוכרים אותה כולה וכו'. שם ת"ר יכול האומר רגלה של זו עולה תהא כולה עולה וכו' עד לרבות את כולה ופירש"י חוץ מדמי אותו אבר שבה דדמי אותו אבר לא יטול שהרי הקדישו ואינו יכול למוכרו ואמרינן תו בגמ' אמר רבי נראים דברי ר"י בדבר שאין הנשמה תלויה בו ודברי ר' יוסי בדבר שהנשמה תלויה בו ומתרץ לה בגמ' דה"ק נראין דברי ר' יוסי לר' יהודה בדבר שהנשמה תלויה בו שאף ר' יהודה לא נחלק עליו אלא בדבר שאין הנשמה תלויה בו. ותשלום דין זה כתב רבינו בפרק ט"ו מהל' מעשה הקרבנות:

הלכה יח

(טז-יח) **היתה בהמה בעלת מום וכו' בד"א בקדשי מזבח וכו'**. הכל פ"ק דערכין עלה ד' וה':

כתב הראב"ד וכן האומר ראש עבד זה וכו' א"א כאשר עיינתי בדבריו וכו'. מ"ש אפי' לכלבים אינו ראוי שהרי איסור הנאה הוא אילו לא היה קשה אלא מעבד הוה מתרצינן דבעבד שלא קבל עליו מצות עסקינן דעכו"ם הוא ואינו אסור בהנאה אלא ישראל דומיא דמרים אבל מדכלל בהדיה ראשי הקדש א"א לתרץ כן. ומ"ש וא"ת לפי מעלתו וכו' וה"ז נידון בכבודו למזבח ואם כן שותף שלו היאך הוא, עוד קשה לפירוש זה דבגמרא אמרינן דאין נידון בכבודו למזבח. ומה שכתב והוא סבור שמ"ש ראש עבד זה הקדש וכו' ואני איני אומר כן אלא סתם שותפין מחצה למחצה וכו'. רבינו לא נראה לו לפרש כפירוש הראב"ד משום דבגמרא הכי איתא ראש עבד זה הקדש הוא וההקדש שותפים בו ראש חמור מכור לך משמנין ביניהם ופירש"י משמנין ביניהם כמה שוה ויחלקו דמיו ע"כ. ואם כפירוש הראב"ד קשה אמאי הכא נקט שותפין והכא נקט משמנין לכך פירש דשותפין בו היינו שיתן דמי ראשו להקדש. ומה שהקשה הראב"ד וכי מה ישוה האדם כאשר יוסר ראשו י"ל דרבינו ה"ק כשימכר בשוק עבד שראשו של אחר כמה אדם רוצה לתת בו, ואם תאמר סוף סוף אם ראשו של אחר היאך ישוה כלום למי שהגוף שלו, י"ל שראשו של אחר לענין שמה שירויח באיברי הראש דבין שהוא תורגמן או משורר או צופה יהיה לבעל הראש ומה שירויח בשאר איברי הגוף יהיה לבעל הגוף:

הלכה יט

האומר ערכי עלי למזבח וכו'. וכך המקדיש שדה אחוזתו למזבח וכו'. שם (דף ה') בעיי דלא איפשיטו:

פרק ו

הלכה א

אחד האומר הרי זה הקדש לבדק הבית וכו'. פשוט הוא.

ומה שכתב אבל אם אמר חרם סתם הרי אלו לכהנים וכו' משנה סוף פרק שמיני דערכין (דף כ"ח) ר"י בן בתירא אומר סתם חרמים לבדק הבית שנאמר כל חרם בישראל קדש קדשים הוא לה' וחכמים אומרים סתם חרמים לכהנים שנאמר כשדה החרם לכהן תהיה אחוזתו ופסק רבינו כחכמים ויש לתמוה על זה דאמרינן בגמרא (דף כ"ט) אמר רב הלכה כרבי יהודה בן בתירא ורב שביק רבנן וכו' עד למאי דאפכיתו ותניתו הלכה כר' יהודה בן בתירא ואפשר שטעמו מדאמרינן בתר הכי דעולא סבר סתם חרמים לכהנים ואין זה כדאי דעולא תלמיד הוי לגבי דרב ואין הלכה כתלמיד במקום הרב ועוד דרב יהודה

אמרינן התם דסבר דסתם חרמים לבדק הבית ועבד בה עובדא וצ"ע. ועוד צריך טעם למה הניח רבינו הפסוק שהביאו במשנה והביא פסוק אחר:

הלכה ב

מחרים אדם מבקרו ומצאנו וכו'. משנה בפ"ח דערכין (דף כ"ח) מחרים אדם מצאנו ומבקרו וכו' ומדקאמר דברי ר' אליעזר אע"ג דר' אלעזר ב"ע משמע דסבר כוותיה משמע לרבינו דרבנן פליגי עליה וכן מפורש בתוספתא ופסק כוותייהו שאם החרימם את כולם הרי הם מוחרמים וכ"כ בפירוש המשנה:

הלכה ג

ומ"ש וכל מי שהחרים או הקדיש כל נכסיו וכו'. משנה בספ"ו דערכין (דף כ"ג:) המקדיש את נכסיו מעלין לו את תפיליו:

הלכה ד

מה בין חרמי הכהנים לחרמי שמים וכו'. משנה בסוף (פ' שמיני) דערכין (דף כ"ח:) חרמי כהנים אין להם פדיון אלא ניתנים לכהנים כתרומה ופירש"י חרמי כהנים חרמים שהחרימם כדי לתתם לכהן וכו' עד אלא מעות:

הלכה ה

ואחד המחרים קרקע או מטלטלים וכו'. (בפ' שמיני) דערכין (דף כ"ח) א"ר חייא בר אבין החרים מטלטלים נותנן לכל כהן שירצה שנאמר כל חרם בישראל לך יהיה החרים שדותיו נותנן לכהן שבאותו משמר שנאמר כשדה החרם לכהן תהיה אחוזתו וגמר לכהן לכהן מגזל הגר ומקשי עלה בגמרא וליקיש מטלטלין לקרקעות ומתרץ לאו תנאי היא דאיכא דמקיש ואיכא דלא מקיש כמ"ד לא מקשינן ופירש"י לאו תנאי היא ר' יהודה ור' שמעון איפליגו לעיל בהא דרבי יהודה מקיש ור"ש לא מקיש וידוע דהלכה כר"י לגבי ר"ש:

חרמי כהנים כל זמן שהם בבית הבעלים הרי הם הקדש וכו'. שם (דף כ"ט):

הלכה ו

כהן שהיתה לו שדה חרם וכו'. גם זה שם (דף כ"ט):

הלכה ז

מכר הכהן שדה חרמו והקדישו לוקח וכו': **אבל קרקע או מטלטלין של כהנים ולוים אינם מחרימים אותם וכו'**. משנה ערכין (דף כ"ח):

הלכה ח

המקדיש קדשי מזבח לבדק הבית וכו'. משנה בערכין מחרים אדם את קדשיו בין קדשי קדשים בין קדשים קלים אם נדר נותן את הדמים אם נדבה נותן את טובתה, ובפ' בתרא דתמורה (דף ל"ב) תניא קדשי בדק הבית שהתפיסן בין לקדשי מזבח בין לחרמי כהנים לא עשה כלום חרמי כהנים שהתפיסן בין לקדשי מזבח בין לקדשי בדק הבית לא עשה כלום וכו'. ועוד הא תני קדשי מזבח שהקדישן לחרמי הכהנים מה שעשה עשוי ורב הונא דאמר קדשי מזבח שהתפיסן לחרמי כהנים לא עשה כלום איתותב. ואע"פ שלא נתבאר כאן בדברי רבינו לקמן בסמוך כתבו:

הלכה ט

האומר שור זה הקדש לאחר שלשים יום וכו':

הלכה י

המקדיש עולה לבדק הבית וכו'. פרק בתרא דתמורה (דף ל"ב:) ופירש"י עיכוב גזברין שאינה קריבה עד שיבאו גזברין לעמוד על גבה.

ומ"ש מד"ס שלא תשחט עד שתפדה. שם:

הלכה יא

מחרים אדם בין קדשי קדשים וכו'. בערכין (דף כ"ח:).

ומ"ש בין חרמי כהנים נתבאר בסמוך:

ומ"ש ואם היו קדשים שהוא חייב באחריותן. זהו במשנה הנזכרת אם נדר נותן את הדמים אם נדבה נותן את טובתה שור זה עולה אומדים כמה רוצה ליתן בשור זה להעלותו עולה אע"פ שאינו רשאי ופירש"י רשאי לשון חייב:

הלכה יג

ישראל שהחרים בכור בהמה לשמים וכו'. משנה שם:

הלכה טו

המחרים את המעשר וכו':

הלכה טז

המקדיש שקלו לבדק הבית וכו'. בסוף מסכת שקלים המקדיש שקלים וביכורים ה"ז קדש רבי שמעון אומר האומר ביכורים קדש אינם קדש.

ומ"ש אבל אם הקדישן הכהן לאחר שבאו לידו וכו':

הלכה יז

המחרים חצי עבדו וכו': **וכל המקדיש עבדו וכו'**. **ואין הגזברים רשאים ליקח דמיהם מאחרים וכו'**. פרק השולח (גיטין דף ל"ח:) אמר רבה אמר רב המקדיש עבדו יצא לחירות מ"ט גופא לא קדיש לדמי לא קאמר דלהוי עם קדוש קאמר ורב יוסף אמר רב המפקיר עבדו יצא לחירות מאן דאמר מקדיש כ"ש מפקיר מאן דאמר מפקיר אבל מקדיש לא דלמא לדמי קאמר וכו' אמר רבה ומותבינן אשמעתין המקדיש נכסיו והיו בהם עבדים אין הגזברים רשאים להוציאם לחירות אבל מוכרים אותם לאחרים ואחרים מוציאים אותם לחירות רבי אומר אומר אני אף הוא נותן דמי עצמו מפני שהוא כמוכרו לו מתניתין קא רמית עליה דרב רב תנא הוא ופליג. ופסק רבינו כתנאי דברייתא ודלא כרב דפליג עלייהו וטעמא משום דרב יוסף פליג ארבה ואמר דלא אמר רב הכי ובפלוגתא דתנאי דברייתא פסק כת"ק:

וכתב הראב"ד א"א זה דלא כרבי וכו', טעמו מדאמרינן בפ' השולח (גיטין דף ל"ט:) אמרו לפני רבי אמר נתייאשתי מפלוני עבדי מהו אמר להם אומר אני אין לו תקנה אלא בשטר וכו' והתני' רבי אומר אני (אף הוא) נותן דמי עצמו ויוצא מפני שהוא כמוכרו לו הכי קאמר או בכסף או בשטר והאי פקע ליה כספיה ולאפוקי מהאי תנא דתניא רבי שמעון אומר משום ר"ע יכול יהא כסף גומר בה כדרך ששטר גומר (בה) ת"ל והפדה לא נפדתה כו' לומר לך שטר גומר בה ואין כסף גומר בה ואסיקנא דאין הלכה כר"ש ומשמע ליה ז"ל דכיון דאין הלכה כר"ש דפליג ארבי ממילא קם ליה הלכתא כרבי. ולדעת רבינו יש לומר דתרי מילי נינהו חדא אי כסף גומר דר"ש סבר אין כסף גומר ורבי ומחלוקתו סברי דכסף גומר בה ובהא אסיקנא דלית הלכתא כר"ש ומילתא אחריתי היא אם העבד עצמו נותן דמיו ויוצא ובהא הלכה כת"ק ואלו נראים כדברים ברורים. אחר כך מצאתי לחכמי לוניי"ל שהוקשה להם בדברי רבינו כמו שהוקשה להראב"ד ושאלו לרבינו והשיב להם שנפלא בעיניו מה הוקשה להם שדבר פשוט הוא שהם שתי מחלוקות וכמו שכתבתי ואע"פ שהאריך בתשובתו תמצית דבריו הוא מה שכתבתי:

הלכה יט

המקדיש ידי עבדו כל וכו':

הלכה כ

המקדיש את עצמו לא וכו'. בפרק השולח (גיטין דף ל"ט):

הלכה כא

אין אדם מקדיש דבר שאינו שלו וכו'. משנה פרק ח' דערכין (דף כ"ח):

הלכה כב

אין אדם מקדיש דבר שאינו ברשותו עד הרי הוא ברשות בעליו. בריש מציעא (דף ו') גבי ההיא מסותא דהוו מינצו עלה בי תרי.

ומ"ש אבל אם לא כפר בו הרי הוא ברשות בעליו וכו'. הכי משמע בפרק הספינה גבי עובדא שיבא בסמוך וכ"כ התוס' בפרק מרובה:

הלכה כד

הגוזל את חבירו ולא נתייאשו הבעלים וכו'. שם בריש מציעא (דף ז') ובפרק מרובה (בבא קמא דף ס"ט) ובכמה דוכתי:

הלכה כה

מי שהיה מוכר דלועין וכו'. בפרק הספינה (בבא בתרא דף פ"ח):

הלכה כח

(כו-כח) **אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם וכו' עד לא באה ברשותו**. בפרק אע"פ (כתובות דף נ"ט) ויתבאר בסמוך.

ומ"ש וכן המקדיש מעשה ידי אשתו וכו' אמר לה יקדשו ידיך לעושיהן כו'. שם (דף נ"ח:) תנן המקדיש מעשה ידי אשתו הרי זו עושה ואוכלת המותר ר"מ אומר הקדש ר"י הסנדלר אומר חולין (ובגמ') אמר רב הונא אמר רב יכולה אשה לומר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה וכו' לימא מסייע ליה המקדיש מעשה ידי אשתו (הרי היא) עושה ואוכלת מאי לאו בניזונת לא בשאינה ניזונת שאינה ניזונת מאי למימרא וכו' סיפא איצטריך ליה המותר ר"מ אומר הקדש ר"י הסנדלר אומר חולין ופליגא דריש לקיש דאמר לא תימא טעמא דר"מ משום דקסבר אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם אלא טעמא דרבי מאיר מתוך שיכול לכופה למעשה ידיה נעשה כאומר לה יקדשו ידיך לעושיהן והא לא אמר לה הכי כיון דשמעינן ליה לר"מ דאמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה נעשה כאומר לה יקדשו ידיך לעושיהן. ואמאי דתנן ר"מ אומר הקדש אמרינן בגמ' אימת קדוש רב ושמואל דאמרי תרוייהו מותר לאחר מיתה קדוש רב אדא בר אהבה אמר מותר מחיים קדוש הוי בה רב פפא במאי אי לימא במעלה לה מזונות ומעלה לה מעה כסף לצרכיה מאי טעמא דמ"ד לאחר מיתה קדוש ואלא בשאין מעלה לה מזונות ולא (מעלה לה) מעה כסף לצרכיה מאי טעמא דמ"ד מחיים קדוש לעולם במעלה לה מזונות ואינו מעלה לה מעה כסף לצרכיה רב ושמואל סברי תיקנו מזונות תחת מעשה ידיה ומעה כסף תחת מותר וכיון דלא יהיה לה מעה כסף מותר דידה הוי. רב אדא בר אהבה סבר תיקנו מזונות תחת מותר ומעה כסף תחת מעשה ידיה וכיון דקא יהיב לה מזוני מותר דידיה הוי ואמרינן

בתר הכי בגמ' אמר שמואל הלכה כר"י הסנדלר דאמר חולין דקסבר אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם. וכתב הר"ן הילכך משמע דאפילו במעלה לה מזונות ומעלה לה מעה כסף לצרכיה אין הקדשו חל לא במעשה ידיה ולא במותר דכולהו דבר שלא בא לעולם נינהו. והרמב"ם כתב אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם וכו' וכן המקדיש מעשה ידי אשתו וכו' אמר לה יקדשו ידיך לעושיהן הואיל והם משועבדים לו הרי כל מעשה ידיה קדש הא למה זה דומה וכו' ולא ידעתי למה דבגמרא אמרינן דהא דרב הונא אמר רב דאמר יכולה אשה שתאמר לבעלה פליגא אדר"ל דאמר לא תימא טעמא דר"מ דאמר במתני' הקדש משום דקא סבר אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם אלא טעמא דר"מ מתוך שיכול לכופה למעשה ידיה נעשה כמאן דאמר לה יקדשו ידיך לעושיהן וידים הא איתנהו בעולם ומשמע דדוקא מתוך שיכול לכופה דס"ל דאינה יכולה לומר איני ניזונית (ואיני עושה) הוא דאי אמר לה יקדשו ידיך לעושיהן (מהני) אבל לדידן דקי"ל לקמן דיכולה אשה וכו' אפי' כי אמר הכי לא מהני כיון דלאו דידיה נינהו כיון שהיא יכולה להפקיעם משעבודו, ולא מצית אמרת דכי צריכין לטעמא דיכולה וכו' היינו לומר דנעשה כמאן דאמר וכו' אבל אם אמר לה בפירוש אפי' בלאו האי טעמא מהני דאם איתא דמהני אפילו לא אמר לה לא צריכינן להאי טעמא דכיון דשמעינן לר"מ דאמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה וכו' כמאן דאמר לה דמי אלא ודאי לדידן דקי"ל דיכולה אשה לומר וכו' אפי' כי אמר לה לא מהני ואע"ג דתנן קונם שאני עושה לפיך אינו צריך להפר ומשמע דלא פליגא אדרב היינו טעמא דכיון דנזונת משל בעל משעבדא ליה כל שלא אמרה בפירוש איני ניזונת ואפילו הכי מעשה ידיה לא באו לעולם ולא מצי אמר יקדשו ידיך לעושיהן כיון שהיא יכולה להפקיע וכמו שכתבתי ולפיכך לא נתבררו דברי הרמב"ם ז"ל עכ"ל. ול"נ לתרץ דאע"ג דשמעינן ליה לר"מ דאין אדם מוציא דבריו לבטלה אי לאו טעמא דמתוך שיכול לכופה לא הוה אמר ר"מ הקדש משום דאי ס"ל דיכולה היא שתאמר איני ניזונת ואיני עושה הרי בפשט דבריו שהקדיש מעשה ידיה הוציא דבריו לבטלה כיון שיכולה היא לומר איני ניזונת ואיני עושה הילכך לא אמרינן ביה נעשה אבל אי ס"ל שיכול לכופה אמרינן ביה שפיר אין אדם מוציא דבריו לבטלה. ולפי מה שכתבו התוס' בר"פ המדיר (כתובות דף ע':) דלא אמר ר"מ אין אדם מוציא דבריו לבטלה אלא היכא דאינו אלא תיקון מלה בעלמא אבל להוסיף על הדיבור לא י"ל דהוה ס"ד דלומר במקדיש מעשה ידי אשתו דנעשה כאומר יקדשו ידיך לעושיהן לא הוה כתיקון בעלמא אלא כמוסיף על הדיבור. ומש"ה אצטריך לטעמא דמפני שיכול לכופה. ועי"ל דאה"נ

דבטעמא דאין אדם מוציא דבריו לבטלה סגי ולא צריכינן תו לטעמא דמתוך שיכול לכופה ומ"מ מייתי שפיר דפליגא דר"ל אדר"ה מדאדכר טעמא דמתוך שיכול לכופה:
ודע שאע"פ שהר"ן כתב שלא נתבררו לו דברי רבינו בתשובותיו סימן מ"א הביא ראיה מהם:

הלכה ל

המשכיר בית לחבירו וכו'. בסוף פרק רביעי דערכין (דף כ"א):

הלכה לג

(לא-לג) **יראה לי שאף על פי שאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם וכו'**: **כתב** הראב"ד הראיה מיעקב ראיה היא וכו'. וי"ל שדברי הראב"ד הם טענה למה ינהוג הנזירות מיד ודברי רבינו הם טענה למה יתחייב בנזירות כלל כיון דבשלא בא לעולם נדר הנזירות שהרי לא נדר בנזיר וזה פשוט בדברי רבינו:

הלכה לד

הקדש טעות אינו הקדש וכו'. משנה בנזיר (דף ל' ל"א) ריש פרק בית שמאי ופסק כבית הלל.
ומה שכתב התפיס בה אחרת וכו', נ"ל דהכי פירושו אם היה בפניו הקדש גמור והתפיס בו חולין אפילו בטעות הוא נתפס. וטעמו מדאמרינן בנזיר ר"פ ב"ש דילפינן מסוף הקדש דהוי אפילו בטעות וכדתנן בתמורה ס"פ יש בקרבנות שהתמורה חלה בשוגג כמו במזיד ואע"ג דאמרינן התם דב"ה אמרי ה"מ תמורה אבל אחותי הקדש בטעות לא היכא דמתפיס בהקדש גמור לאו אחותי הקדש בטעות אלא בתמורה ממש הואי. ובירוש' דנזיר פ"ה אמרו בפירוש כל עמא מודו שאין נשאל על תמורתו:

פרק ז

הלכה א

ההקדשות אין פודין אותם לא בקרקע וכו'. בפרק יש בכור (בכורות דף נ"א) תנן אין פודין לא בעבדים ולא בשטרות ולא בקרקעות ולא בהקדשות ובגמרא ולא בהקדשות פשיטא לאו דידיה נינהו אימא ולא הקדשות בכל אלו, ופירש רש"י נפקא לן מקראי בתורת כהנים בפרשת ערכין.
ומה שכתב אחד הכסף ואחד שאר המטלטלין ששוין כסף ואפילו סובין:

הלכה ב

כל הפודה קדשיו מוסיף חומש. מפורש בתורה פרשת אם בחקותי ובפרק הזהב (בבא מציעא דף נ"ה:) תנן הפודה את הקדשו מוסיף חומש.

ומה שכתב ואחד המקדיש עצמו או אשתו או היורש וכו': **ומה שכתב ואף החומש לא יהא אלא מן המטלטלין**. בפרק הזהב (בבא מציעא דף נ"ד) בעיא ופשטוה מדכתיב עליו לרבות חומשו כמותו:

הלכה ג

הפודה קדשיו אין החומש וכו'. שם איפליגו תנאי בהקדש ובמעשר בנתן את הקרן ולא נתן את החומש ואמר ר' יוחנן הכל מודים בשבת בהקדש שחילל חדא דכתיב וקראת לשבת עונג ועוד הואיל וגזברים תובעים אותו בשוק כלומר וליכא למיחש לפשיעותא:

הלכה ד

קדשי מזבח שנפל בהם מום וכו'. בסוף תמורה (דף ל"ב:) וברי"פ על אלו מומין (בכורות דף ל"ז:) תניא ואם בבהמה הטמאה (ופדה בערכך) הרי בהמה טמאה אמורה הא מה אני מקיים (ואם כל בהמה טמאה) אשר לא יקריבו ממנה וכו' (הוי אומר אלו) בעלי מומין שנפדו.

ומה שכתב והמקדיש עצמו שפדה לעצמו הוא שמוסיף חומש לא המתכפר בה שפדאה בריש תמורה (דף ו') ובריש זבחים אמר ר' אבהו אמר ר' יוחנן המקדיש מוסיף חומש ומתכפר עושה תמורה. ופירש רש"י אדם שנדר קרבן והפרישו חבירו משלו להתכפר בו הנודר והומם ובא לחללו אם המפריש מחללו מוסיף חומש ואם המתכפר בו מחללו אינו מוסיף חומש דתלייה רחמנא לחומש במקדיש דכתיב ואם המקדיש יגאל את ביתו ויסף חמישיתו:

והקדש ראשון הוא שחייב בתוספת חומש וכו'. **לפיכך אם חילל בהמה על בהמה שניה וכו'**. בפרק הזהב (בבא מציעא דף נ"ד:) מימרא דריב"ל ובריי"תא:

הלכה ו

המפריש אשם להתכפר בו וכו'. פ"ק דתמורה (דף ט') בעיא דסלקא בתיקו.

ומ"ש והרי הוא גוף אחד וכו' פירושו אע"פ שבגוף זה הוסיף חומש כשהוסיף חומש היה אשם ועתה הוא עולה ולא הוסיף עליו חומש בהיותו עולה.

ומ"ש רבינו כמו שיתבאר במקומו. הוא פרק רביעי מהלכות פסולי המוקדשין:

הלכה ז

קדשי בדק הבית אין עושין תמורה וכו'. משנה ובריי"תא בספ"ק דתמורה (דף י"ג).

ומ"ש כיצד היו לפניו בהמת חולין ובהמת קדשי בה"ב וכו'. בתמורה ס"פ כיצד מערימין (תמורה דף כ"ו) תנן הרי זו תחת זו תמורת זו חליפי זו הרי זו תמורה זו מחוללת על זו אין זו תמורה ואם היה הקדש בעל מום יוצא לחולין וצריך לעשות דמים. ופירש"י מחוללת לשון חילול הוא ולא אמר כלום שאין בהמת קדש תמימה יוצאה לחולין לעשות דמים שתהא אותה של חולין שוה כאותה של הקדש שהוא מחלל עליה ולא יתאנה ההקדש ובגמ' למימרא דתחת לישנא דאתפוסי הוא ורמינהו קדשי בה"ב אמר חליפי זו תמורת זו לא אמר כלום תחת זו מחוללת על זו דבריו קיימים ואי ס"ד לישנא דאתפוסי הוא מ"ש רישא ומ"ש סיפא אמר אביי תחת משכחת לה לישנא דאתפוסי ולישנא דאחולי וכו' גבי קדשי מזבח דעבדין תמורה לישנא דאתפוסי הוא גבי קדשי בדק הבית דלא עבדין תמורה לישנא דאחולי הוא:

הלכה ח

אחד קדשי בדק הבית וכו'. שם אהא דתנן וצריך לעשות דמים אמרינן בגמרא (דף קכ"ז) אמר רבי יוחנן יוצא לחולין דבר תורה וצריך לעשות דמים מדבריהם, ובסוף פרק ששי דערכין אמרינן דהא דאמר שמואל הקדש שוה מנה שחללו על שוה פרוטה מחולל בדיעבד דוקא אמר ומשמע התם דאפילו בקדשי בדק הבית אין פודין אותם לכתחלה אלא בשיוויים:

הלכה י

שמו אותה שלשה וכו' אבל אם שמו אותה שנים וכו'. בס"פ כיצד מערימין:

הלכה יא

אין פודין את ההקדש אכסרה וכו' כיצד פרה זו תחת פרה זו וכו'. בפ' הזהב (בבא מציעא דף נ"ה) תניא פרה זו תחת פרה של הקדש טלית זו תחת טלית של הקדש הקדשו פדוי ויד הקדש על העליונה פרה זו בחמש סלעים תחת פרה של הקדש טלית זו בחמש סלעים תחת טלית של הקדש הקדשו פדוי על הקדש ראשון מוסיף חומש על הקדש שני אינו מוסיף חומש. ופירש רש"י הקדשו פדוי אע"פ שלא שם דמים קצובים דקים לן הקדש שוה מנה שחיללו על שוה פרוטה מחולל ושרי לאתהנויי מיניה ומיהו יד הקדש על העליונה שאם דמים הללו יתירים על דמי ההקדש קנה הקדש ואם הקדש יתר עליהם ישלים על כרחו, טלית זו בחמש סלעים הקדשו פדוי אע"פ שאינו שוה ולא תימא הואיל ושם לה דמים ואינה שוה כמו שאמר אין דבריו כלום אלא הקדש פדוי והוא ישלים על הקדש שני אם חזר ופדה את זה עכ"ל. והתוספות כתבו טלית זו בחמש סלעים הקדשו פדוי הכא ל"ג יד הקדש על העליונה דכיון דנתכוין לחלל הקדש אפי' שוה הרבה על דבר

מועט מחולל כדאמר שמואל לקמן אבל ברישא שלא הזכיר שום שוה לא היה בדעתו לקנות ההקדש אלא לחללו שוה בשוה לכך ישלים ואם הותיר יד הקדש על העליונה ולכך לא עריב לשנות הבבות יחד עכ"ל. ורבינו נראה שמפרש דבסיפא אשמעינן על הקדש ראשון מוסיף חומש כלומר שאע"פ שנתאנה הדיוט שטליתו שוה עשר סלעים כמו שאמר ושל הקדש אינו שוה אלא ה' צריך להוסיף חומש של עשר כמו שאמר דהיינו ב' ומחצה. ומ"ש ועל הקדש שני אינו מוסיף חומש נתבאר בפרק זה וזהו פירוש מה שכתב רבינו ושניה אינה טעונה חומש כמו שביארנו:

הלכה יג

(**יב-יג**) **הפודה מיד ההקדש משך במנה וכו'. עד ואין הקדש ראוי לקבל מי שפרע.** פירקא קמא דקידושין (דף כ"ט):

הלכה יד

המקדיש כל נכסיו והיתה עליו כתובת אשה וכו'. משנה פ"ו דערכין (דף כ"ג) המקדיש נכסיו והיתה עליו כתובת אשה וב"ח אין האשה יכולה ליגבות כתובתה מן ההקדש ולא ב"ח את חובו אלא הפודה פודה על מנת ליתן לאשה (את) כתובתה ולב"ח את חובו הקדיש תשעים מנה והיה חובו מאה מנה מוסיף עוד דינר ופודה בו את הנכסים האלו על מנת ליתן לאשה כתובתה ולב"ח את חובו ובגמרא למה לי למימר הפודה פודה משום דרבי אבהו דאמר שלא יאמרו הקדש יוצא בלא פדיון מתני' דלא כרשב"ג דתניא רשב"ג אומר אם היה חובו כנגד הקדשו פודה ואם לאו אינו פודה ורבנן עד כמה אמר רב הונא בר יהודה אמר רב ששת עד פלגא ופי' רש"י אלא הפודה פודה אותו מן ההקדש בדינר או בדבר מועט על מנת לשלם דודאי לא חייל עלייהו הקדש שהרי אינו שלו והאי דבר מועט משום גזירה הוא כדמפרש בגמרא. מוסיף עוד דינר בע"ח יוסיף עוד להלוותו דינר לזה ופודה את הנכסים האלו. למה לי למימר הפודה פודה תישקול אשה ובע"ח בלא פדיון דהא לא חל הקדש עלייהו ואין אדם מקדיש דבר שאינו שלו. דר' אבהו בפ"ב אם חובו כנגד הקדשו פודה בדבר מועט כדאמרן השתא איכא למימר כי אוזפיה מעיקרא אדעתא למיגבי מהנך נכסי אוזפיה ואם לאו דחובו יותר מהקדשו לאו אדעתא דהכי אוזפיה אלא הימוני הימניה הילכך לא גבי מהקדש וכו'. ורבנן עד כמה סבירא להו דאדעתא דהני נכסי אוזפיה עד פלגא אבל בציר מפלגא לא עכ"ל:

ועל מה שכתב רבינו שההקדש מפקיע השעבוד שקדם: **כתב** הראב"ד א"א איני סובר שהקדש זה מפקיע מידי השעבוד וכו'. גם ה"ה בפי"ח מהלכות מלוה כתב שאין דברי רבינו נכונים ושכל המפרשים חלוקים עליו. ואני אומר שרבינו נראה שמפרש דמאי

דאמרינן למה לי למימר הפודה פודה היינו לומר כיון דסוף סוף אין נהנה ההקדש אלא דבר מועט למה לי לפדותו יגבו בע"ח וכתובה מההקדש עצמו ויתנו להקדש דבר מועט ומשני משום דר' אבהו כלומר אינם גובים מההקדש עצמו כדי שלא יזלזלו בהקדש ויבאו לומר הקדש יוצא בלא פדיון כלומר אפילו לא היה הקדש מפקיע מידי שעבוד לא היו יכולים לגבות מההקדש עצמו משום דרבי אבהו וכ"ש הכא שההקדש הפקיע מידי שעבוד ובדין הוא דה"ל למימר משום דהקדש מפקיע מידי שעבוד אלא דעדיפא מינה אהדר ליה והיה אפשר לומר עוד שמה שכתב רבינו כאן שהקדש מפקיע מידי שעבוד לא הפקעה גמורה קאמר אלא משום הא דר' אבהו קרי הפקעה לענין שלא יגבה מההקדש עצמו וראיה לזה שרבינו עצמו כתב שלא יאמרו ההקדש יוצא בלא פדיון אלא שבהל' מלוה בפי"ח כתב המקדיש נכסיו אין בע"ח יכול לטרוף מן ההקדש שההקדש מפקיע השעבוד:

הלכה טו

ועל מ"ש רבינו הא למה זה דומה וכו'. כתב הראב"ד א"א ומנין לו שאם מכר הלוקח לאחר וכו'. י"ל לדעת רבינו שמאחר שאין זה מן הדין אלא שרצתה זו לעשות לו נחת רוח וסילקה זכותה מעליו ויכולה היא שתאמר לך רציתי לוותר זכותי ולא למי שקנה ממך. ומ"ש ועוד דאמר לה אי שתקת שתקת וכו'. י"ל שרבינו מפרש כרש"י שכתב (בפ"ק דב"ק) ובפ' שני דייני (כתובות דף ק"ט) דלא אמור חכמים דפליגי אאדמון דאמר ליה אי שתקת שתקת וכו' אלא היכא דכי לא מהדר שטרא למריה אית ליה רווחא קצת אבל היכא דכי לא מהדר שטרא למריה בעי דלפסיד הכל מודו דלא מצי אמר מהדרנא שטרא למריה. ומ"ש ואין זה דומה למה שאמרו במשנה ובגמ', אלמה זה דומה לשני לקוחות וכו' קאי. לומר דלא תקשי מהא דתנן סוף פ' מי שהיה נשוי (כתובות דף צ"ה) שאם כתבה הראשונה ללוקח דין ודברים אין לי עמך השניה מוציאה מיד הלוקח והראשונה מיד השניה הרי שהראשונה מוציאה מיד השניה שטרפה מהלוקח ובגמ' וכן בעל חוב ושני לקוחות וכן אשה בעלת חוב ושני לקוחות ופירש ר' שלמה יצ"ו וכן אשה בעלת חוב שהיה לה כתובתה על בעלה ומכר שתי שדותיה לשנים ואין בשתיהן אלא כדי כתובתה וכתבה לשני דין ודברים אין לי עמך האשה מוציאה מיד לוקח ראשון והוא מן השני והשני מן האשה ולוקח ראשון מיד השני (וחוזרין חלילה) עכ"ל. הרי שלוקח ראשון מוציא מיד השני שטרף מן האשה וזה נראה דלא כהראב"ד וקאמר דלא דמי דשאני הכא שהיה מכר בדבר. והרב המגיד בסוף פרק י"ט מהלכות מלוה נראו בעיניו דברי הראב"ד והניח דברי רבינו בצריך עיון וכבר כתבתי טעם לדברי רבינו:

הלכה טז

ומה שכתב רבינו וכיצד פודין קרקע זה האיש משביעין האשה או בעל חוב תחלה וכו'.
פשוט הוא:
ומה שכתב ואח"כ מכריזין עליהם ששים יום וכו'. משנה פרק שום היתומים (ערכין דף כ"א).
ומ"ש ואחר שפודין אותה ולוקח אותה הלוקח אפי' בדינר כדי שלא יאמרו הקדש יוצא בלא פדיון חוזר הפודה ומגבה לאשה כתובתה או לבע"ח את חובו אפי' היה החוב מאה והשדה שוה תשעים על מנת כך פודה אותה הרוצה לפדותה אבל אם היה החוב שנים כדמי השדה וכו' במשנה וגמ' שכתבתי בסמוך ופירוש רבינו בהם מתבאר מתוך דבריו כאן ומ"מ מה שסיים
וכתב אין פודין אותה על מנת וכו' שאם התנו ליתן אינה נפדית כלל, **כתב** הראב"ד א"א איני מבין דבריו אבל פירוש הענין וכו'. ואני אומר שמ"ש שאם היה חובו יותר מדמי ההקדש אינו צריך לפדותו שאין הקדש חל עליו לטעמיה אזיל שכתב לעיל בפרק זה שאין הקדש מפקיע מידי שעבוד אבל רבינו סובר שהוא מפקיע מידי שעבוד ולהראב"ד קשה לי דאפי' למאי דאזיל לטעמיה אינו מיושב שהרי לפי מ"ש הוא ז"ל לעולם אין הקדש חל עליו מן הדין אלא משום שלא יאמרו הקדש יוצא בלא פדיון ואם כן מה לי שיהא חובו יותר מדמי ההקדש או שיהא כנגד חובו או שיהא חובו פי שנים על דמי ההקדש:
ורבינו נראה שמפרש הא דתניא (דף כ"ג) רשב"ג אומר אם היה חובו כנגד הקדשו פודה ואם לאו אינו פודה כלל קאמר דליכא טעמא לומר שאם היה חובו יותר על הקדשו שלא יפדה כלל אלא היינו לומר שאינו פודה בתנאי דעל מנת ליתן לאשה את כתובתה ולבעל חוב את חובו אבל אם רצה לפדות אותה סתם פודה ולרבנן עד פלגא כלומר אם חובו שנים כדמי השדה אין פודין אותה בתנאי זה אבל פודים אותה סתם ונראה שהטעם מפני שלפעמים אדם קונה קרקע עד כדי שנים בדמיו ולפיכך כשאין החוב בשיעור הזה נראה שיש בקרקע כדי לפרוע החוב ושישאר להקדש אבל כשהחוב שנים בדמיו אי אפשר לומר שישאר בשדה יותר על החוב ואם פודה אותו בתנאי דעל מנת לפרוע חוב וכתובה אע"פ שמוסיף עוד דינר מיחזי כמפקיע כח ההקדש וזהו
שכתב שאם התנו ליתן אינה נפדית כלל כלומר מיחזי כאילו אינה נפדית כלל:

הלכה יז

המקדיש כל נכסיו ואח"כ גירש את אשתו וגבתה כתובתה. פירוש ובאה לגבות כתובתה מהפודה מיד ההקדש,

אינה גובה כתובתה עד שידירנה הנאה וכו'. משנה שם (דף כ"ג) המקדיש את נכסיו והיתה עליו כתובת אשה ר' אליעזר אומר כשיגרשנה ידור הנאה ר' יהושע אומר אינו צריך ובגמרא במאי קא מיפלגי ר"א סבר אדם עושה קנוניא על ההקדש ור' יהושע סבר אין אדם עושה קנוניא על ההקדש ואלא הא דאמר רב הונא שכיב מרע שהקדיש כל נכסיו ואמר מנה לפלוני בידי נאמן חזקה אין אדם עושה קנוניא על ההקדש לימא כתנאי אמרה לשמעתיה לא עד כאן ל"פ אלא בבריא אבל בשכיב מרע דברי הכל אין אדם עושה קנוניא על ההקדש מאי טעמא אין אדם חוטא ולא לו איכא דאמרי בבריא כולי עלמא לא פליגי דאין אדם עושה קנוניא על ההקדש וכו' והכא בשאלה דהקדש קמיפלגי ופירש"י בשאלה דהקדש קא מיפלגי ר"א סבר אין נשאלין על ההקדש לחכם ואפי' אומר לו לחכם לא לדעת כן נדרתי והקדש (טעות הוא) אפ"ה אין חכם מתיר נדרו הילכך המגרש את אשתו בהקדשו מתחרט ואינו מוצא חכם שיתירנו ולכך עושה קנוניא זו ור' יהושע סבר נשאלין על ההקדש והכא אינו צריך לידור הנאה דאי משום קנוניא הוה עביד הוה מתשיל על נידריה ולא בעי לגרשה. והתניא בניחותא דבשאלה פליגי הן הן דברי ב"ש וכו' מחלוקת ר"א ור' יהושע היינו נמי מחלוקת ב"ש וב"ה הקדש טעות הקדש ואין שאלה להקדש עכ"ל. וללישנא בתרא פשיטא דאין הלכה כר"א כיון דאתי כבית שמאי ואפי' ללישנא קמא הא קי"ל דר"א ור' יהושע הלכה כר' יהושע ולפיכך יש לתמוה על רבינו שפסק כר"א וכבר תמה עליו הר"ן בפ' אלמנה ניזונית וכתב ואפשר שסמך לו אדרב הונא דאמר שכיב מרע שהקדיש כל נכסיו ואמר מנה לפלוני בידי נאמן חזקה אין אדם עושה קנוניא על ההקדש ומשמע התם דדוקא בשכיב מרע הא בבריא חיישינן לקנוניא ואין מאמינין אותו מתוך שיכול להפקיעו בשאלה ואי מהא לא איריא דהתם דדיבורא בעלמא קיל לה טפי משאלה ומשום הכי חיישינן אבל מעשה קשה דגירושין לא עביד כיון דאפשר בשאלה ומשום הכי לא חייש ר' יהושע עכ"ל:

ואני אומר שאם סמך אדרב הונא סמך טוב הוא ואינו נדחה בדחייתו של הר"ן שהרי בגמ' אמרו עד כאן לא פליגי אלא בבריא אבל בשכיב מרע דברי הכל אין אדם עושה קנוניא על ההקדש ולא חששו לחילוקו של הר"ן. אבל אי קשיא הא קשיא כיון דבתר הכי אסיקנא אלא הכא בשאלה דהקדש קא מיפלגי הוה ליה למיפסק הכי אי משום דמסקנא הוא ואי משום דכיון דלישנא דקאמר עד כאן לא פליגי אלא בבריא וכו' לא אתמר אלא

לדחויי דלא תיקום דרב הונא כתנאי והאי לישנא אתמר בפשיטותא עליה איכא למיסמך וכיון דלהאי לישנא הוה ליה ר"א כב"ש ורבי יהושע כב"ה הוי ליה למיפסק כר' יהושע ולא כר"א דשמותי הוא. וי"ל שסובר רבינו דכיון דרב הונא נקט שכיב מרע משמע דלא אמרה אלא בשכיב מרע אבל בבריא אדם עושה קנוניא על ההקדש ודרב הונא הלכתא היא דהא ליכא אמורא דפליג עליה ומאי דאסיק אלא בשאלה דהקדש קא מיפלגי לא לדחויי לישנא קמא דאמרינן ע"כ לא פליגי אלא בבריא אבל בשכיב מרע דברי הכל אין אדם עושה קנוניא על ההקדש אלא לדחויי לישנא דהוה בעינן למימר בבריא כ"ע לא פליגי דאדם עושה קנוניא על ההקדש והכא בנדר שהודר ברבים או על דעת רבים ודחינן ליה דא"כ אינו מועיל מיבעי ליה כלפי זה אמר אלא אפשר לאוקמי באוקמתא אחריתי בר מקמייתא דמפלגא בין בריא לשכיב מרע דאיכא למימר דבשאלה דהקדש קא מיפלגי אבל לעולם אוקמתא קמייתא קושטא היא. ואם תאמר אפי' לאוקמתא קמייתא איכא למיתמה ארב הונא גופיה אמאי שבק ר' יהושע ונקט כר"א דשמותי הוא. וי"ל משום דרשב"ג אתי כר"א דאמר אף הערב לאשה בכתובתה וכו' ומדקאמר אף משמע בהדיא דפשיטא ליה דבהקדש חיישינן לקנוניא וקי"ל כל מקום ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו:

הלכה יט

(יח-יט) **ומ"ש עוד רבינו וכן אינו נאמן לומר אחר שהקדיש מנה לפלוני חוב עלי וכו'**. **ומ"ש בד"א בבריא אבל חולה שהקדיש כל נכסיו וכו'**. אמימרא דרב הונא כתב הרב ר' יצחק אלפס דסוף בתרא ודוקא דאיכא בידיה שטרא דמקיים אבל איכא שטרא בידיה ולא מקיים אמר תנו קיימיה לשטריה לא אמר תנו אין נותנין מ"ט אדם עשוי שלא להשביע את עצמו והוא הדין היכא דליכא שטרא בידיה אי אמר תנו נותנין עכ"ל. ותמהו עליו אף כשאמר תנו היאך נותנין לגבות מהמשועבדים להקדש בלא שטר מקויים ותירץ הרמב"ן דכיון דאיכא שטרא בידיה אי אמר תנו קיימיה והוה ליה שטר מקויים וכן כתב בספר התרומות שער ארבעים ושנים סי' ד' בשם הראב"ד ונתן טעם לדבר דזיוף לא שכיח וקיום שטרות דרבנן ורבינו מפני תמיהא זו על הרב ר"י אלפס כתב דהכא במאי עסקינן שבשעה שהקדיש הודה מה שהודה אבל אחר שהקדיש לא דלא גרע הקדש מהדיוט דאין יכול לחוב להם בהודאתו וזהו **שכתב ואמר בשעה שהקדיש מנה לפלוני בידי נאמן וכו' ואם אחר שהקדיש אמר תנו אין שומעין לו וכו'** ומעתה נסתלק מעל רבינו מה שכתב הראב"ד על מה שכתב רבינו ואמר בשעה שהקדיש אמר אברהם ואפי' אחר שהקדיש כל אדם נאמן ואם אחר

שהקדיש אמר תנו לא נתברר אצלי עכ"ל, שרבינו הוכרח לכתוב כן כדי לתרץ התמיהא שתמהו על הרב ר"י אלפס. ומ"ש הראב"ד שבשעה שהקדיש כל אדם נאמן י"ל דהתם דוקא תוך כדי דיבור אבל אחר כדי דיבור לא אבל שכיב מרע אפילו אחר כדי דיבור ובלבד שיהא עדיין עסוק בענין ההקדש:

ועל מ"ש הרב ר"י אלפס דאפי' ליכא שטרא בידיה אם אמר תנו נותנים תמהו דהא מלוה על פה היא ואינה גובה מהמשועבדים וכתב הרמב"ן דטעמא משום דאמרינן דאיהו ודאי קושטא קאמר ולא משקר והוי כמי שהוציא מלוה לפנינו שטר מקויים אי נמי במודה במנה פקדון או בקרקע והמקום ידין אותנו עכ"ל. ובמ"ש

רבינו ואמר בשעה שהקדיש נתיישב יפה וזהו

שכתב לפיכך אמר תנו אותה נוטל בלא שבועה והיינו בין שיש בידו שטר שאינו מקויים בין שאין בידו שטר כלל ומהטעם שכתב שאמר כן בשעה שהקדיש:

הלכה כ

מי שיצא עליו קול וכו':

פרק ח

הלכה א

בחמשה עשר באדר בית דין נפנין לחפש וכו'. בריש שקלים שנינו באחד באדר משמיעין על השקלים ועל הכלאים וכו' ובט"ו בו מתקנין את הדרכים ואת הרחובות ואת מקואות המים ועושים כל צרכי הרבים ובירושלמי אלו הם צרכי הרבים פודים ערכין וחרמין והקדשות וכו':

הלכה ב

אין פודין את ההקדשות אלא בשלשה בקיאין וכו' עד שמין בעשרה ואחד מהם כהן. משנה וגמרא בפרק קמא דסנהדרין (דף ט"ו):

הלכה ג

כשפודים ההקדשות וכו': **אמר אחד הרי היא שלי בעשר סלעים כו'**. משנה פרק שביעי דערכין (דף כ"ז):

הלכה ד

ומ"ש בד"א שחזרו זה אחר זה וכו'. שם בגמרא אמר רב חסדא לא שנו אלא שבן ארבעים עומד במקומו אבל אין בן ארבעים עומד במקומו משלשין ביניהם תנן חזר בו של ארבעים ממשכנין (מנכסיו) עד עשר אמאי ליתן בר חמשין בהדיה וכו' אמר רב חסדא ל"ק כאן

בבת אחת כאן בזה אחר זה ופירש"י ל"ש דאין ממשכנין מנכסי בן חמשים אלא עשר סלעים אלא שבן ארבעים במקומו עומד ואינו חוזר בו אבל חזר בו בן ארבעים משלשין העשרים סלעים הפחותים מחמשים ועד שלשים דבן חמשים יתן ט"ו ובן מ' יתן ה' דהא באותם עשר שאמר בן חמשים יתר על בן מ' לא שייך בר מ' בהדיה בפסידא דהנך עשר שהוסיף בן מ' על בן שלשים דבר חמשין נמי אירצי במ' דיש בכלל חמשים ארבעים וכו'.

חזרו בהן בבת אחת משלשין ביניהם, כדרב חסדא ומתני' כגון שחזרו בהם בזה אחר זה דהשתא אמר בר חמשין לגזבר כי הדרי בי שבקי לך בר ארבעין עכ"ל:

ועל מ"ש רבינו כיצד אמר הראשון היא שלי בעשר וכו': **כתב** הראב"ד א"א אע"פ שאמרו משלשין ביניהם לפי הגמ' וכו'. פירש"י כפירוש הראב"ד ולשון משלשין ביניהם מוכיח כדברי רבינו וכמו שהודה הראב"ד. ומה שהקשה מדאקשינן עליה דרב חסדא וליתיב בר חמשין בהדיה י"ל לדעת רבינו דמעיקרא כי הוה ס"ל דאמר רב חסדא לא שנו אלא שבן מ' עומד במקומו וכו' הא מפרשים דה"ק אם אין בן מ' עומד במקומו משלשין ביניהם דבן מ' לא ישלם עשר אלא ה' בלבד ובן חמשים ישלם ה' שהוא משותף בהם עם של בן מ' מלבד העשר שחייב בהם הוא לבדו דמשלשין היינו שמשלמין בשוה למנין העשר שהם משותפים בהם בלבד לא למנין העשר שמתחייב בהם בן נ' לבדו ואין לבן מ' חלק עמו וכי אסיקנא כאן בבת אחת וכו' אמרינן דכי חזרו בהם בבת אחת הרי כולם שותפים בכל ההפסד ואין לזה יתרון על זה הילכך משלשין ביניהם דהיינו שמשלמין כל אחד כמו חבירו בשוה ממש שמסייעים זה לזה אבל בזה אחר זה אין בן חמשים מסייע לבן מ' כלל ולא בן מ' לבן שלשים:

הלכה ה

הבעלים קודמים לכל אדם וכו'. משנה שם.

ומ"ש ואין מוסיפין חומש על עילויין של שאר הפודים וכו'. שם במשנה אמר הרי היא שלי בכ"א הבעלים נותנים כ"ו בכ"ב הבעלים נותנים כ"ז בכ"ג הבעלים נותנים כ"ח בכ"ד הבעלים נותנים כ"ט בכ"ה הבעלים נותנים שלשים שאין מוסיפין חומש על עלויו של זה אמר אחד הרי היא שלי בכ"ו אם רצו הבעלים ליתן ל"א ודינר הבעלים קודמים ואם לאו אומרים לו הגיעתך ובגמרא בכ"ה נותנים שלשים ולימרו הבעלים אתא גברא בחריקין דאמור בעלים (דינר וכו' דאמור בעלים) פרוטה ולא דק. ואיתא תו בגמרא אם רצו הבעלים ליתן ל"א ודינר רצו אין לא רצו לא אמרי אתא גברי בחריקין וכו' ודינר ה"ד דאמר בכ"א הבעלים קודמים ואם לאו אומרים לו הגיעתך. ופירש"י אתא גברא בחריקין במקומנו שרוצה ליתן כמותנו. דאמור בעלים ברישא דינר יותר על עשרים

דמטי חושבנא דקרן וחומש לכ"ה ודינר ואי יהבינן להאי איכא פסידא להקדש. דאמור בעלים ברישא פרוטה ופרוטה לא דק. ומפרש רבינו דמאי דאמר בגמרא דאמור בעלים פרוטה ולא דק היינו לומר דכי תנן הבעלים נותנים עשרים ושש היינו דוקא בשאמר הלה בכ"א אמרו הבעלים בכ"א ופרוטה אבל אם שתקו הבעלים אין נותנים אלא עשרים ושש. ולפי פירוש זה אתי שפיר מאי דקתני שאין מוסיפין חומש על עלויו של זה שאע"פ שהבעלים אמרו בכ"א ופרוטה הוה אמינא דמוסיפין חומש גם על העילוי קמ"ל שמאחר שלא אמרו כן מעצמם אלא מחמת שהעלה זה אין מוסיפין חומש על אותו עילוי וזהו שאמרו ולא דק כלומר לא חש תנא לומר דכשאמרו הבעלים בכ"א ופרוטה עסקינן דממילא משמע מדאצטריך לאשמועינן שאין מוסיפין חומש על עלויו של זה וכדאמרן:

וכתב הראב"ד א"א זה הדרך כמה הוא זר בעיני ורחוק מדעתי וכו'. ואני אומר שמה שהקשה תוספת הפרוטה יתירה מה צורך וכו' י"ל לדעת רבינו דאורחא דמילתא נקט שאין דרך כשאחד מוסיף על חבירו שיאמר הלה הרי היא שלי במה שאמרת בלי תוספת. ומה שאמר ולא אמרה הגמרא התוספת של פרוטה אלא על הסוף וכו' י"ל ששם הוכרח לומר כך משום קושיא דאתא גברא בחריקין ומשם נשמע לרישא דכולה מתני' בחד גוונא מיירי:

הלכה ו

ומה שכתב רבינו במה דברים אמורים שלא שמו ההקדש שלשה מומחין וכו'. מימרא דרב חסדא שם:

הלכה ז

ומ"ש הרי שלא נשום ההקדש וכו'. אע"ג דבגמרא פירש בסיפא דמתניתין כשאמרו הבעלים מעיקרא בכ"א לא חשש רבינו לכתוב כן משום דפשיטא היא אלא כתבה על דרך הרישא כשהוסיפו פרוטה על עילוי של זה:

הלכה ח

אין מקדישין ולא מעריכין וכו'. **ואם הקדיש או העריך וכו'**. ר"פ בתרא דבכורות (דף כ"ג):

וכתב הראב"ד יוליכם לים המלח א"א כשאינו רוצה לפדותן וכו'. אין בזה השגה על רבינו שרבינו העתיק לשון הברייתא כמנהגו ודין הפדיון כבר הזכירו לקמן בסמוך. ומ"ש הראב"ד יפדה אותם בפרוטה הוא מעיקרא דדינא אבל חכמים אמרו שיפדה בארבע זוזים כמו שכתב רבינו בסמוך:

הקדיש או החרים עבד וכו':

הלכה יא

(י-יא) **מותר לפדות ההקדשות בזה"ז לכתחלה אפילו בפרוטה וכו' עד הרי הוא כמטלטלין בא"י ותנתן לכהנים**. הכל בסוף פרק ז' דערכין (דף כ"ח כ"ט):

וכתב הראב"ד שאין שדה החרמים נוהגת אלא בזמן שהיובל נוהג. א"א יש מי שסובר מה שאמרו וכו':

הלכה יב

אע"פ שההקדשות והחרמין והערכין וכו' אם לא הקדיש ולא העריך וכו'. בריש חולין אמרינן הכל מעריכין ונערכין נודרים ונידרים הכי נמי דלכתחלה והא כתיב וכי תחדל לנדור לא יהיה בך חטא וכתיב טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם ותניא טוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר דברי ר"מ ר' יהודה אומר טוב מזה ומזה נודר ומשלם ואפילו ר"י לא קאמר אלא באומר הרי זו אבל אמר הרי עלי לא:

הלכה יג

לעולם לא יקדיש אדם ולא יחרים כל נכסיו וכו'. משנה פרק שביעי דערכין (דף כ"ח).

ומה שכתב ובזה וכיוצא בו אמרו חכמים חסיד שוטה מכלל מבלי עולם. משנה בפרק שלישי דסוטה.

ומ"ש אלא כל המפזר ממונו במצות אל יפזר יותר מחומש. בפרק ז' דערכין ובפרק ד' דכתובות (דף נ'):

סליקו הלכות ערכין וחרמין בס"ד